

Gmina Tworóg

Gminna Strategia
Rozwiązywania
Problemów Społecznych
na lata 2018 – 2026

Opracowała: Agnieszka Wróblewska

Spis treści

SPIS TREŚCI	2
I. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	4
1. PODSTAWA PRAWNA STRATEGII, ZGODNOŚĆ Z PRAWEM WSPÓLNOTOWYM ORAZ STRATEGIAMI NARODOWYMI I EUROPEJSKIMI.....	4
2. POWIĄZANIE STRATEGII Z KRAJOWYMI AKTAMI PRAWNYMI	5
2.1 Zgodność z prawem wspólnotowym.....	6
2.2 Zgodność ze strategiami europejskimi.....	7
2.3 Zgodność z dokumentami krajowymi.....	8
2.4 Zgodność z regionalnymi i wojewódzkimi dokumentami strategicznymi	10
II. PROCES WYPRACOWANIA STRATEGII	11
1. PRZEBIEG PROCESU WYPRACOWANIA STRATEGII	11
III. CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	14
1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	14
2. HISTORIA.....	14
3. GOSPODARKA GMINY.....	15
3.1 Przedsiębiorczość.....	15
4. LUDNOŚĆ GMINY	16
4.1 Demografia	16
4.2 Poziom życia	18
4.3 Mieszkalnictwo.....	19
5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA GMINY TWORÓG.....	20
5.1 Oświata	20
5.2 Kultura	21
5.3 Służba zdrowia	22
5.4 Pomoc społeczna.....	23

5.5 Policja	27
5.6 Organizacje społeczne	28
6. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY	29
6.1 Analiza problemów społecznych Gminy Tworóg na podstawie danych instytucji	29
6.2 Problemy i oczekiwania społeczne na podstawie ankiety	38
6.3 Analiza SWOT	43
7. PLANOWANIE DZIAŁAŃ	44
7.1 Misja i wizja Gminy Tworóg	44
7.2 Prognoza zmian w zakresie objętym strategią	45
7.3 Cele i harmonogram realizacji	48
7.4 Ramy finansowe strategii	60
7.5 Programy	62
IV. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII	62
1. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII.	62
2. EWALUACJA STRATEGII	67
ZAŁĄCZNIKI	69
WYKAZ SKRÓTÓW	72
SPIS WYKRESÓW I TABEL	73

I. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Państwo polskie poprzez instytucje realizujące politykę społeczną umożliwia swoim obywatelom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać samodzielnie, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Stale wzrastający zakres zadań stawianych przed instytucjami pomocy społecznej spowodowany jest zwiększającym się ich ciężarem gatunkowym i stopniem trudności generowanym takimi czynnikami, jak np.: starzenie się społeczeństwa, a co za tym idzie, wzrost kosztów związanych z ochroną zdrowia i rehabilitacją osób starszych i niepełnosprawnych, uzależnieniami oraz wyzwaniem, którym musi podolać współczesna rodzina.

Działania prowadzone przez instytucje pomocy i integracji społecznej opierają się na zasadach programowania, subsydiarności, koncentracji, elastyczności i otwartości. Istotą nowego modelu działania pomocy społecznej, kreującej politykę społeczną – a w jej obszarze strategię rozwiązywania problemów społecznych – jest jej uspołecznienie zarówno w procesie planowania, jak też realizacji.

Każde państwo Członkowskie Unii Europejskiej ma obowiązek prowadzenia w ramach Unii wspólnych działań wspierających, uzupełniających i koordynujących w szeroko pojętej dziedzinie ochrony ludności i rozwoju kapitału ludzkiego. Opracowanie Strategii jest warunkiem pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na realizację projektów dotyczących sfery społecznej zarówno z budżetu państwa, jak też funduszy Unii Europejskiej.

1. Podstawa prawna Strategii, zgodność z prawem wspólnotowym oraz strategiami narodowymi i europejskimi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tworóg na lata 2018-2026 tworzona jest z mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2017 poz. 1769 z późn. zm.), która w art. 17 ust. 1 pkt 1 nakłada na Gminy obowiązek „opracowania i realizacji gminnej Strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego

ryzyka”. Ponadto art. 16b ust. 2 w/w ustawy wskazuje elementy, jakie powinna zawierać strategia, tj.

- diagnozę sytuacji społecznej,
- prognozę zmian w zakresie objętym strategią,
- cele strategiczne projektowanych zmian,
- kierunki niezbędnych działań,
- sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe,
- wskaźniki realizacji działań.

2. Powiązanie Strategii z krajowymi aktami prawnymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tworóg (GSRPS) jest zgodna z założeniami polityki państwa, a także ustaw kompetencyjnych nakładających na administrację rządową i samorządową określone obowiązki. Działania zawarte w Strategii oparte są na postanowieniach innych krajowych aktów prawnych, a w szczególności:

- Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2017 poz. 1769 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2016 poz. 1817 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2016 poz. 1828 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 poz. 487 z późn. zm.);
- Ustawy dnia z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2017 poz. 783 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2017 poz. 1065 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 poz. 2046 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2017 poz.1952 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 poz. 1390 z późn. zm.);

- Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2017 poz. 697 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. 2017 poz. 489 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. 2015 poz. 1916 z późn.zm.);
- Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2017 poz. 1023 z późn.zm.);
- Ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2017 poz. 180 z późn.zm.);
- Ustawy z dnia 04 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2016 poz. 162 z późn.zm.);
- Ustawy z dnia 05 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2017 poz. 1832 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2017 poz. 882 z późn.zm.);
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1938 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2017 poz. 1851);
- Ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U z 2016 poz. 1860).

2.1 Zgodność z prawem wspólnotowym

Prawo wspólnotowe (*acquis communautaire*) nie ingeruje w systemowe rozwiązania w zakresie pomocy społecznej obowiązujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Funkcjonuje jednak polityka społeczna Unii koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym z punktu widzenia funkcjonowania wspólnoty.

2.2 Zgodność ze strategiami europejskimi

Jednym z wiodących celów Unii Europejskiej jest wyrównywanie poziomu rozwoju krajów i regionów. Polska uczestniczy w polityce społeczno-gospodarczej Unii, co oznacza między innymi korzystanie z funduszy unijnych. W obszarze polityki społecznej jest to Europejski Fundusz Społeczny (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1304/2013), który jest głównym instrumentem wspierającym działania podejmowane w ramach:

Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020

Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

EFS jest głównym instrumentem wspierającym polityki i zadania priorytetowe, których celem jest osiągnięcie postępów w kierunku pełnego zatrudnienia, poprawy jakości i wydajności pracy, zwiększenie mobilności geograficznej i zawodowej pracowników w Unii. Poprawa systemów kształcenia i szkolenia, propagowanie włączenia społecznego oraz zapobieganie i zwalczanie ubóstwa. Fundusz ten przyczynia się tym samym do spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;

- podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.

2.3 Zgodność z dokumentami krajowymi

Zapisy zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tworóg są zgodne z następującymi dokumentami strategicznymi:

- *Długookresową Strategią Rozwoju Kraju - Polska 2030*, której celem głównym jest poprawa jakości życia Polaków.
- *Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju 2020*, która za jeden z celów stawia rozwój kapitału ludzkiego.
- *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, która jako strategiczny cel polityki regionalnej wskazuje efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności.
- *Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej*, w którym określono kluczowe kierunki rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w Polsce.
- *Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji*. Celem głównym programu jest trwale zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej. W programie wyróżniono pięć celów operacyjnych:
 1. Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży. *Zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, który zwiększy szanse na aktywizację rodziców oraz umożliwi kompleksową profilaktykę zapobiegającą ubóstwu.*
 2. Gwarancje dla przyszłości młodzieży – stworzenie szansy dla młodzieży wejścia na rynek pracy i tworzenia rodzin. *Stworzenie spójnego systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych umożliwiającego młodzieży przygotowanie do wejścia na rynek pracy, zdobycie niezbędnych kompetencji oraz umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową i rozwój rodziny.*
 3. Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko. *Rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem,*

umożliwiając łączenie ról społecznych zawodowych i rodzinnych oraz zwiększenie roli społeczności lokalnej opartych o zasadę partnerstwa publiczno-społecznego .

4. *Zapobieganie niepewności mieszkaniowej. Zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem umożliwiających stabilność rodzin i aktywizację zawodową rodzin oraz zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności powodującej wykluczenie społeczne.*
 5. *Seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni. Zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym, zależnym przyjaznych form opieki i form aktywnego spędzania czasu oraz aktywnego włączania się osób starszych w życie publiczne i zawodowe.*
- *Narodowym Programem Zdrowia na lata 2016 – 2020 – celem strategicznym Programu jest wydłużenie życia, poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia ludności oraz zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu. Cel strategiczny można osiągnąć dzięki realizacji celów operacyjnych. W NZP są one ukierunkowane na zmniejszenie narażenia społeczeństwa na największe zagrożenia dla zdrowia. W katalogu zadań niezbędnych do realizacji tych celów znajdują się działania konieczne do poprawy stanu zdrowia i jakości życia zarówno całego społeczeństwa, jak i szczególnie zagrożonych grup. Cele operacyjne programu:*
 1. *Poprawa sposobu żywienia, stanu odżywienia oraz aktywności fizycznej społeczeństwa.*
 2. *Profilaktyka i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi.*
 3. *Profilaktyka problemów zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu psychicznego społeczeństwa.*
 4. *Ograniczenie ryzyka zdrowotnego wynikającego z zagrożeń fizycznych, chemicznych i biologicznych w środowisku zewnętrznym, miejscu pracy, zamieszkania, rekreacji oraz nauki.*
 5. *Promocja zdrowego i aktywnego starzenia się.*
 6. *Poprawa zdrowia prokreacyjnego.*

2.4 Zgodność z regionalnymi i wojewódzkimi dokumentami strategicznymi

Zapisy zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tworóg na lata 2018-2026 są zgodne z zapisami zawartymi w następujących dokumentach strategicznych regionalnych i wojewódzkich:

- **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego na lata 2016-2025**, której celami strategicznymi są:
 1. Wsparcie lokalnej społeczności.
 2. Sprawny system edukacji.
 3. Zdrowa społeczność lokalna ze szczególnym uwzględnieniem działań profilaktycznych.
 4. Poprawa porządku publicznego i poziomu bezpieczeństwa mieszkańców powiatu.
- **Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020. Aktualizacja 2015.** Celem głównym strategii jest: „*Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców województwa śląskiego*”.

Niniejsza Strategia wpisuje się także w cele i zadania poniższych dokumentów strategicznych:

- *Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”.*
- *Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Śląskim na lata 2014-2020.*
- *Regionalny Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Śląskim do roku 2020.*
- *Program pprzeciwdziałania nnarkomanii w województwie śląskim na lata 2017-2020.*
- *Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie śląskim na lata 2016-2020.*
- *Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu na lata 2017-2022.*

II. PROCES WYPRACOWANIA STRATEGII

Do prac nad wypracowaniem Strategii zaproszeni zostali przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji społecznych z terenu Gminy.

1. Przebieg procesu wypracowania Strategii

Proces przygotowania dokumentu składał się z następujących etapów:

- organizacja procesu planowania strategicznego,
- diagnoza sytuacji społecznej Gminy,
- planowanie działań,
- opracowanie dokumentu.

Diagnoza sytuacji społecznej w Gminie:

- analiza sytuacji społecznej w Gminie w oparciu o opinie przedstawicieli instytucji administracji samorządowej, organizacji społecznych,
- analiza doświadczeń w rozwiązywaniu problemów społecznych,
- dotychczasowa współpraca instytucji i organizacji społecznych na rzecz społeczności lokalnej,
- formułowanie wizji rozwoju społecznego Gminy.

Analiza problemów społecznych oraz zasobów społecznych w Gminie:

- identyfikacja i kategoryzacja problemów społecznych w Gminie,
- określenie zasobów społecznych Gminy,
- badanie potrzeb społecznych oraz zakresu ich zaspokojenia.

Formułowanie założeń strategii rozwiązywania problemów społecznych w oparciu o partycypację społeczną i zasady rozwoju społecznego:

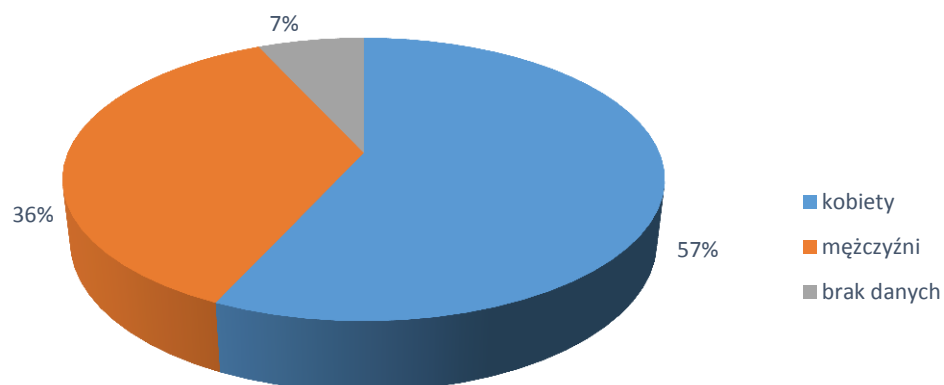
- formułowanie misji rozwoju społecznego w korelacji z wizją rozwoju Gminy,
- formułowanie celów strategicznych,
- określanie celów oraz kierunków działań w Gminie,
- określanie sposobu zarządzania realizacją strategii,
- ustalenie zasad monitoringu,
- opracowanie procedur ewaluacji.

Bazą do opracowania diagnozy społecznej zawartej w strategii były materiały i analizy statystyczne gromadzone przez instytucje takie, jak: Urząd Gminy Tworóg, baza danych regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego www.stat.gov.pl, Ośrodek Pomocy

Spółecznej w Tworogu, Gminny Ośrodek Kultury oraz wyniki anonimowych ankiet na temat występujących w Gminie problemów i oczekiwań.

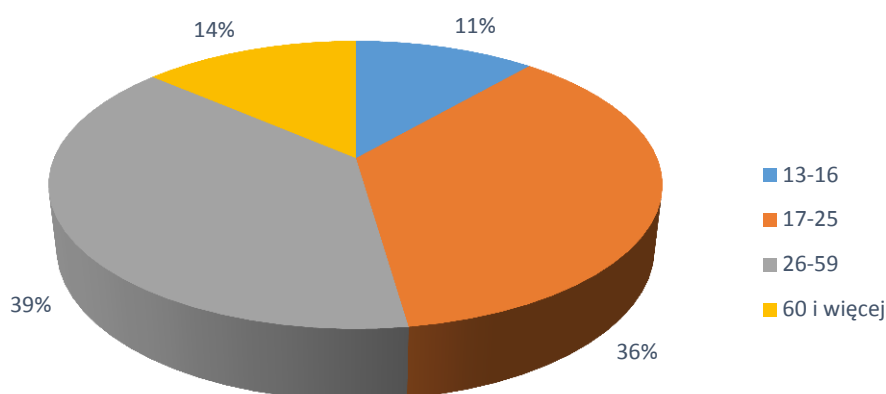
Elementem uspołecznienia procesu budowy GSRPS, było przeprowadzenie badania ankietowego skierowanego do mieszkańców - osób zainteresowanych uczestnictwem w życiu społecznym Gminy. W badaniu kwestionariuszowym udział wzięły łącznie 44 osoby (25 kobiet, 16 mężczyzn, w przypadku 3 ankiet odnotowano brak danych na temat płci).

Wykres 1. Udział respondentów ankiety w podziale na płeć. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

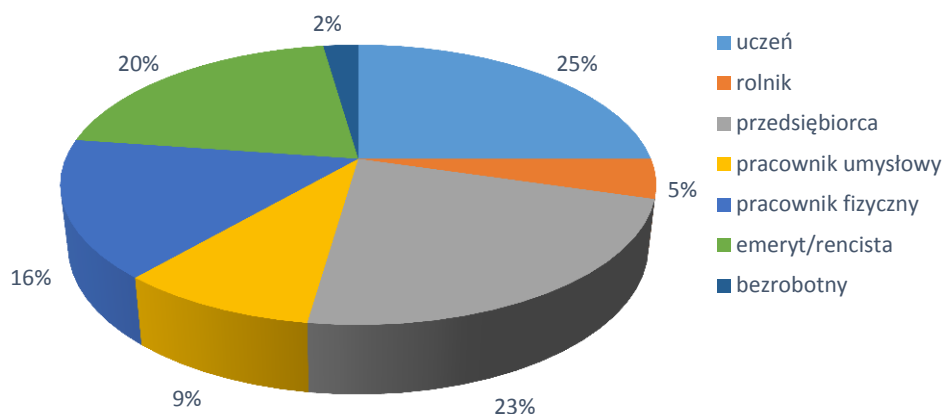
Najliczniejszą grupę wiekową stanowiły osoby mieszczące się w przedziale 26-59 lat - 17 osób. Druga pozycja przypadła natomiast grupie wiekowej 17-25 lat - było to 16 osób.

Wykres 2. Udział respondentów wg wieku. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

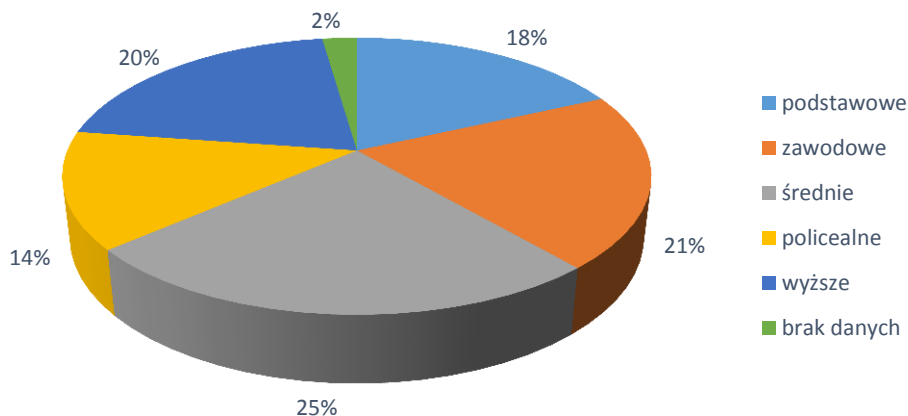
Pytani o aktywność zawodową mieszkańcy Gminy Tworóg deklarowali się najczęściej jako uczniowie (11 osób), następną pod względem liczebności grupę zawodową stanowili przedsiębiorcy (10 osób).

Wykres 3. Podział respondentów wg statusu zawodowego. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

Pod względem wykształcenia najliczniejszą grupą okazały się osoby posiadające wykształcenie średnie (11 osób) oraz zawodowe i wyższe po (9 osób). W przypadku 1 ankiety nie odnotowano wykształcenia respondenta.

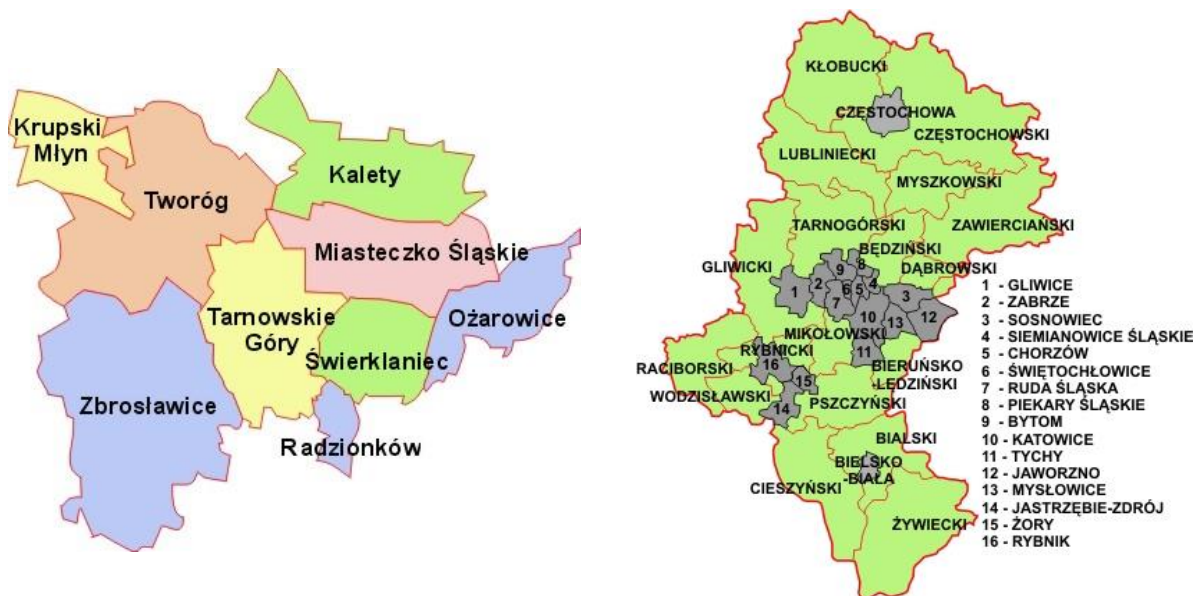
Wykres 4. Podział respondentów wg poziomu wykształcenia. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację i efektywną realizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz samorządowych. Oparcie przygotowania dokumentu strategicznego o proces partycypacji społecznej gwarantuje rzetelną diagnozę oraz wypracowanie adekwatnych do zdiagnozowanych problemów kierunków realizacji strategii. Przedłożony materiał został opracowany w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Tworogu przy merytorycznym wsparciu eksperta zewnętrznego – Agnieszki Wróblewskiej.

III. CHARAKTERYSTYKA GMINY

1. Położenie geograficzne

Rysunek 1. Umiejscowienie Gminy Tworóg w Powiecie Tarnobrzegim w Województwie Śląskim. Źródło: <https://www.osp.org.pl>

Gmina Tworóg położona jest w centralno-zachodniej części województwa śląskiego w północnej części powiatu tarnobrzegiego. Sąsiaduje z miastami: Tarnowskie Góry, Lubliniec, Kalety, Miasteczko Śląskie oraz gminami: Krupski Młyn, Zbrostawice (powiat tarnobrzegi), Wielowieś (powiat gliwicki), Koszęcin (powiat lubliniecki). Gmina zajmuje powierzchnię 124,92 km², co stanowi 19,4% powierzchni powiatu. W skład Gminy wchodzi sołectwa: Boruszowice i Hanusek, Brynek, Koty, Mikołeska, Nowa Wieś Tworoska, Połomia, Świniowice, Tworóg, Wojska.

2. Historia

Początki prehistorycznego osadnictwa w dolinie Stoły sięgają epoki mezolitu. Podczas badań archeologicznych prowadzonych w latach 1928-1934 w okolicy Boruszowic i Mikołeski odkryto zabytki archeologiczne, takie jak luźne narzędzia kamienne i rogowe oraz ceramikę neolityczną. Duże zalesienie i mało urodzajne gleby nie sprzyjały zaludnieniu tych obszarów. W XIII w p na terenie gminy powstały pierwsze osady o charakterze rolniczym, były to Połomia i Wojska oraz Świniowice, które utrzymywały się z wypasu świń i bartnictwa.

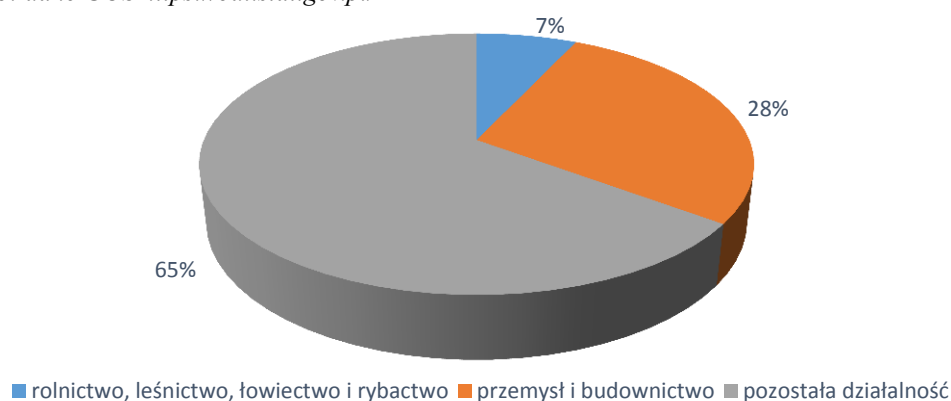
Powstanie Tworoga sięga początków XVI wieku. Odnaleziona wzmianka o wsi pochodzi z 1530 roku. W 1417 roku wzmiankowana jest kuźnia w Hanusku, a w XVI wieku kuźnie w Kotach, Tworogu i Brynku. Pierwsza wzmianka o Mikolesce jako osadzie śródleśnej pochodzi z 1738 roku, gdzie jest informacja o tym, że na tym terenie w 1690 roku byli sprowadzeni robotnicy leśni. Z kolei Boruszowice jako osada założone były w 1743 roku, gdzie od roku 1750 działała huta żelaza, a od 1894 roku fabryka materiałów wybuchowych „Lignoza”, przekształcona w 1924 roku w fabrykę papieru. Najpóźniej bo dopiero w 1754 roku wzmiankowana jest Nowa Wieś Tworoska.¹

3. Gospodarka Gminy

3.1 Przedsiębiorczość

W 2016 roku na terenie Gminy Tworóg było zarejestrowanych 715 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, spośród których 22 należało do sektora publicznego, a 691 do sektora prywatnego. W ramach wszystkich przedsiębiorstw 53% wykonuje pozostałą działalność gospodarczą, 42% działa w ramach przemysłu i budownictwa, a 5% to rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

Wykres 5. Przedsiębiorstwa z terenu Gminy Tworóg (rok 2016). Podział według rodzajów działalności PKD 2007. Źródło: dane GUS <https://bdl.stat.gov.pl/>

W ramach sektora publicznego spośród 22 podmiotów 16 należy do państwowych i samorządowych jednostek prawa budżetowego. Z kolei sektor prywatny, to przede wszystkim osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (550 jedn.), pozostałe to: spółki handlowe (32 jedn.), spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (8 jedn.),

¹ <http://tworog.pl/historia>

spółdzielnie (4 jedn.) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne (25 jedn.). Na przestrzeni lat 2014-2016 na terenie Gminy przybyło 56 podmiotów gospodarczych.

Odnosząc się do wskaźników podmiotów gospodarki narodowej - 10 tys. ludności (przyjętych dla celów porównawczych przez GUS), należy stwierdzić, że na 10 tys. ludności na terenie Gminy Tworóg przypada 877 firm. Na 100 osób w wieku produkcyjnym 10,6 osób fizycznych prowadzi działalność gospodarczą. Odnosząc się do fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych można powiedzieć, że na 10 tys. mieszkańców przypada 31 tego typu instytucji. Dokładne dane prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki. Źródło: dane GUS <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kategoria	Jednostka miary	Wartość wskaźnika		
		2014	2015	2016
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	jed. gosp.	816	847	877
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	jed. gosp.	63	67	53
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	jed. gosp.	51	46	40
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	jed. gosp.	9,9	10,2	10,6
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	jed. gosp.	25	31	31
podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	jed. gosp.	99m	104	83
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	jed. gosp.	127,8	132,9	137,9

4. Ludność Gminy

4.1 Demografia

Na koniec 2016 r. Gminę Tworóg zamieszkiwało 8 157 mieszkańców. Na przestrzeni ostatnich lat populacja Gminy zwiększyła się o 84 osoby. Gęstość zaludnienia w Gminie w 2016 roku wynosiła 65 osób na 1 km².

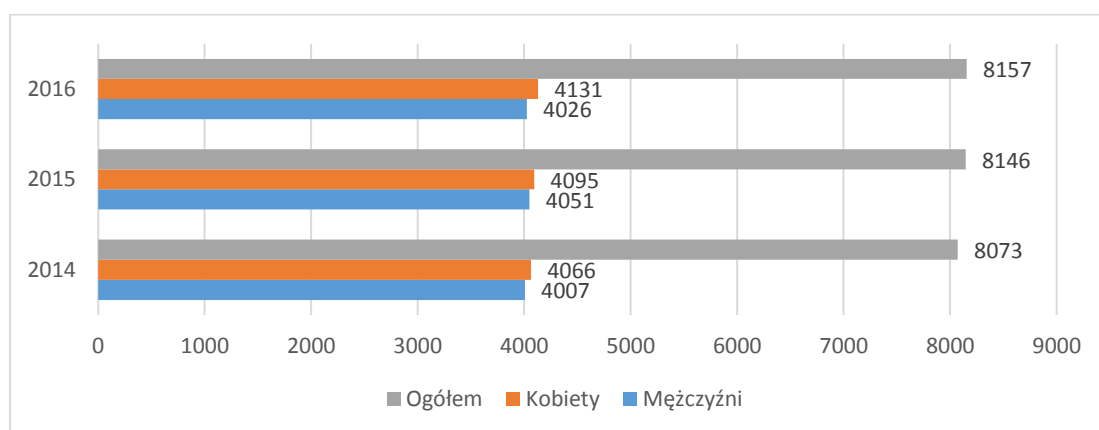
Tabela 2. Demografia Gminy Tworóg. Źródło: dane GUS.

Wyszczególnienie	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
ogółem	8 073	8 146	8 157
Kobiety			
ogółem	4 066	4 095	4 131

wiek przedprodukcyjny	640	639	642
wiek produkcyjny	2 412	2 416	2 439
wiek poprodukcyjny	1 014	1 040	1 050
Mężczyźni			
ogółem	4 007	4 051	4 026
wiek przedprodukcyjny	772	759	752
wiek produkcyjny	2 743	2 777	2 746
wiek poprodukcyjny	492	515	528

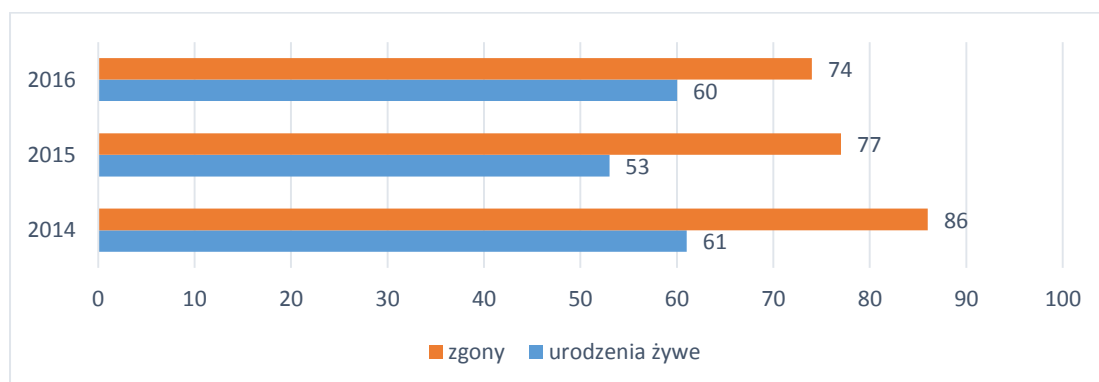
Wśród ogólnej liczby mieszkańców Gminy liczba kobiet przewyższa liczbę mężczyzn. W 2016 roku współczynnik feminizacji w Gminie wyniósł 103.

Wykres 6. Liczba mieszkańców Gminy Tworóg w latach 2014-2016 w podziale na płeć oraz ogółem. Źródło: dane GUS.

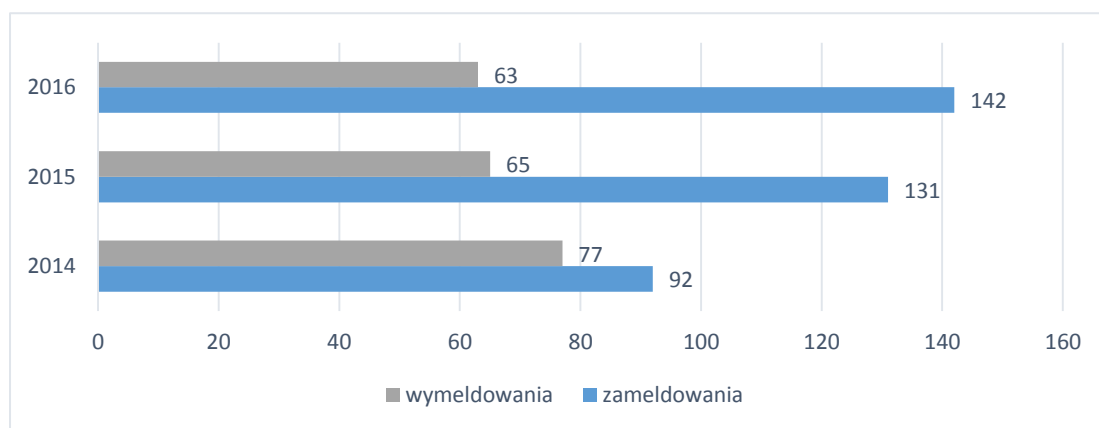
W latach 2014-2016 na terenie Gminy zanotowano ujemny przyrost naturalny. Ogólny bilans lat 2014-2016 wyniósł -63 osoby. Jest to zjawisko niekorzystne dla rozwoju gminy wskazujące na starzenie się społeczeństwa Gminy.

Wykres 7. Ruch naturalny ludności (urodzenia i zgony) w Gminie Tworóg w latach 2014-2016. Źródło: dane GUS.

W 2016 roku wśród mieszkańców Gminy Tworóg ponad połowa, to osoby w wieku produkcyjnym (63,6%), osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią 17,1%, natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 19,3% grupę osób. Struktura ludności gminy jest więc niekorzystna, ponieważ ogromną grupę stanowią osoby, które sukcesywnie powiększać będą grupę osób w wieku poprodukcyjnym. Nie zrównoważy tego zbyt mała grupa osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszająca się sukcesywnie w wyniku małego przyrostu naturalnego.

Wykres 8. Migracje w ruchu wewnętrznym na terenie Gminy Tworóg w latach 2014-2016. Źródło: dane GUS.

Korzystnym zjawiskiem jest dodatnie saldo migracji. Na przestrzeni lat 2014-2016 liczba zameldowań przewyższała liczbę wymeldowań. Saldo migracji wewnętrznych dla lat 2014-2016 wynosi + 160 osób.

4.2 Poziom życia

W 2015 r. dochody Gminy Tworóg w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 2927 zł, przy wydatkach w wysokości 2930 zł. W tym samym roku wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 3374,1 tys. zł i stanowiły 13,8% całości wydatków gminnego budżetu. W 2015 roku w Powiecie Tarnogórskim wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 15,2% wydatków budżetu.

4.3 Mieszkalnictwo

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosi w Gminie Tworóg 97,5 m² (2015 r.). W tym samym roku gminne wydatki przeznaczone na gospodarkę mieszkaniową wyniosły 4 % ogółu wydatków budżetowych przy 4,5 % dochodu z tego samego tytułu.

Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Tworóg. Źródło: dane GUS <https://bdl.stat.gov.pl>.

	Jednostka miary	2014	2015	2016
ZASOBY MIESZKANIOWE				
Zasoby mieszkaniowe wg lokalizacji				
Ogółem				
<i>mieszkania</i>	mieszk.	2 468	2 491	2 520
<i>Izby</i>	izba	12 054	12 184	12 343
<i>powierzchnia użytkowa mieszkań</i>	m ²	240 129	242 935	246 798
Budynki mieszkalne w Gminie				
Ogółem	bud.	2 012	2 032	2 061
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne				
Ogółem				
<i>wodociąg</i>	mieszk.	2 437	2 460	2 489
<i>gaz sieciowy</i>	mieszk.	432	435	436
<i>łazienka</i>	mieszk.	2 317	2 340	2 369
<i>centralne ogrzewanie</i>	mieszk.	1 865	1 890	1 920
Mieszkania wyposażone w instalacje - w %				
<i>wodociąg</i>	%	98,7	98,8	98,8
<i>łazienka</i>	%	93,9	93,9	94
<i>centralne ogrzewanie</i>	%	75,6	75,9	76,2
Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki				
<i>przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania</i>	m ²	97,3	97,5	97,9
<i>przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę</i>	m ²	29,7	29,8	30,3
<i>mieszkania na 1000 mieszkańców</i>	mieszk.	305,7	305,8	308,9

5. Infrastruktura społeczna Gminy Tworóg

5.1 Oświata

Na terenie Gminy Tworóg funkcjonują następujące placówki oświatowe: Szkoła Podstawowa im. Powstańców Śląskich w Tworogu z oddziałami gimnazjalnymi w Brynku, Zespół Szkolno - Przedszkolny Szkoła Podstawowa w Wojsce, Zespół Szkolno -Przedszkolny w Boruszowicach Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II, Szkoła Podstawowa im. Powstańców Śląskich w Tworogu, Gminne Przedszkole w Tworogu.

Tabela 4. Liczba uczniów w szkołach i przedszkolach na terenie gminy Tworóg. Źródło: dane Zespół Obsługi Placówek Oświatowych w Tworogu.

Wyszczególnienie	2014	2015	2016
Liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy, w tym uczniowie niepełnosprawni	576 17 uczniów niepełnosprawnych	609 11 uczniów niepełnosprawnych	622 12 uczniów niepełnosprawnych
Liczba nauczycieli	90	90	94
Edukacja niepełnosprawnych uczniów	2 uczniów realizuje obowiązek szkolny poza szkołą, w Zespole Dziennych Ośrodków Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczych i Rehabilitacyjnych w Radzionkowie	3 uczniów realizuje obowiązek szkolny poza szkołą, w Zespole Dziennych Ośrodków Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczych i Rehabilitacyjnych w Radzionkowie	3 uczniów realizuje obowiązek szkolny poza szkołą, w Zespole Dziennych Ośrodków Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczych i Rehabilitacyjnych w Radzionkowie
Realizowane programy dodatkowe	<ul style="list-style-type: none"> - Język mniejszości narodowej – język niemiecki - Dziedzictwo kulturowe - Historia regionu - Zespół Pieśni i Tańca „Tworożanie” 		
Infrastruktura edukacyjna	<ul style="list-style-type: none"> - 3 obiekty szkolne oddane w trwałą zarząd przez gminę - 1 budynek szkolny – umowa użyczenia - 1 boisko – nieodpłatnie - Sal gimnastyczna – umowa najmu 		
Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	204 1 dziecko niepełnosprawne	216 3 dzieci niepełnosprawnych	214 3 dzieci niepełnosprawnych
Liczba nauczycieli	29	33	33
Infrastruktura edukacyjna	4 budynki przekazane przez Gminę w trwałą zarząd na rzecz placówek		

Dzieci i młodzież z terenu Gminy korzystają z pomocy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Tarnowskich Górach. Poradnia w latach 2014-2016 wydała następującą liczbę orzeczeń:

- 2014 r. – 20 orzeczeń (w tym: 15 MOS Wojska, 3 ZSP Wojska, 1 SP Tworóg, 1 PG Brynek);
- 2015 r. – 22 orzeczenia (8 MOS Wojska, 2 ZSP Wojska, 8 SP Tworóg, 2 PG Tworóg);
- 2016 r. – 27 orzeczeń (11 MOS Wojska, 2 ZSP Wojska, 9 SP Tworóg, 2 PG Brynek, 2 P Boruszowice).

5.2 Kultura

Gminny Ośrodek Kultury

Gminny Ośrodek Kultury w Tworogu jest samorządową instytucją kultury wpisaną Gminnego Rejestru Instytucji Kultur. GOK prowadzi wielokierunkową działalność w dziedzinie rozwoju i upowszechniania kultury wśród mieszkańców oraz osób przebywających na terenie Gminy Tworóg. Do podstawowych zadań GOK należy m.in.:

1. rozwijanie czynnego udziału mieszkańców Gminy w życiu kulturalnym,
2. prowadzenie różnych form edukacji kulturalnej,
3. rozpoznawanie i rozbudzanie zainteresowań oraz zaspakajanie potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy,
4. organizowanie kulturalnej rozrywki, zabawy i rekreacji,
5. organizacyjne wspieranie inicjatyw społeczno-kulturalnych,
6. prowadzenie bibliotek.

GOK prowadzi stałe formy zajęć takich jak: zajęcia plastyczne i taneczne dla dzieci i młodzieży, Uniwersytet Trzeciego Wieku, zajęcia językowe. Jest również organizatorem lub współorganizatorem licznych konkursów i imprez kulturalnych, plenerowych, corocznych dożynek gminnych i Babińca. Podczas ferii zimowych i wakacji organizuje zajęcia dla dzieci szkolnych. Od 2008 r. GOK jest wydawcą miesięcznika samorządowego TWG Kurier.

Gminna Biblioteka Publiczna w Tworogu

Gminna Biblioteka Publiczna w Tworogu działa w strukturach Gminnego Ośrodka Kultury. Jest samorządową instytucją kultury. Do podstawowych zadań Biblioteki należy gromadzenie i opracowanie, przechowywanie oraz udostępnianie zbiorów. Biblioteka pełni

funkcję informacyjną, edukacyjną i kulturalną. W jej skład wchodzi: Centrala w Tworogu, Filia w Boruszowicach i Filia w Wojsce.

Biblioteka posiada bogaty księgozbiór literatury pięknej polskiej i obcej, dziecięcej, młodzieżowej oraz popularnonaukowej. Ponadto w bibliotece oferuje bezpośredni dostęp do Internetu, usługę ksero we wszystkich placówkach oraz usługę faksu w Boruszowicach. GBP prowadzi działalność informacyjno - promocyjną, jest organizatorem imprez, spotkań autorskich, konkursów wiedzy i lekcji bibliotecznych oraz zajęć z dziećmi w czasie wakacji i ferii zimowych. Obecnie Biblioteka bierze udział w redagowaniu lokalnej gazety TWG Kurier.

5.3 Służba zdrowia

Zadania w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie Gminy Tworóg realizuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Tworogu. W 2016 roku liczba świadczeń medycznych na 1000 mieszkańców wynosiła 5375. Zasoby kadrowe w ośrodku zdrowia, to: 3 lekarzy internistów, 2 lekarzy medycyny rodzinnej, 3 lekarzy pediatrów, 1 lekarz ginekolog, 2 lekarzy neurologów, 1 lekarz okulista, 1 lekarz dermatolog, 1 lekarz laryngolog, 4 pielęgniarki, 3 pielęgniarki szkolne, 1 położna, 2 laborantki, 3 fizykoterapeutów, 2 pracowników administracji, 2 rejestratorki medyczne oraz 3 osoby obsługi.

Główne problemy zdrowotne, które dotyczą mieszkańców gminy, to:

- wzrost liczby zachorowań na choroby nowotworowe,
- przewlekłe obturacyjne choroby płuc,
- nadciśnienie tętnicze,
- choroby serca,
- borelioza,
- choroby wieku starczego.

Profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży jest realizowana poprzez:

1. Profilaktyka fluorkowa metodą nadzorowanego szczotkowania zębów.
2. Edukacja w zakresie zdrowia jamy ustnej.
3. Udział w realizacji szkolnego programu edukacji zdrowotnej.
4. Porady w ramach opieki czynnej: kontrola wagi i wzrostu, kontrola RR, kontrola ostrości wzroku.

5. Porady, zabiegi, procedury lecznicze.
6. Porady w związku z diagnozowaniem zjawiska przemocy.
7. Wykonywanie testów przesiewowych uczniów.
8. Udział w profilaktycznych badaniach lekarskich.

5.4 Pomoc społeczna

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tworogu jest gminną jednostką organizacyjną i budżetową utworzoną do realizowania zadań własnych i zadań zleconych Gminie z zakresu pomocy społecznej. Zadaniem Ośrodka jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości oraz zapobieganie powstawaniu takich sytuacji. Wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb życiowych i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz doprowadzenia do możliwie pełnego usamodzielnienia osób i rodzin oraz integracji ze środowiskiem. Ośrodek realizuje zadania w zakresie pomocy społecznej zlecone samorządowi gminnemu i zadania własne w trybie określonym przepisami ogólnie obowiązującymi. Realizując zadania pomocy społecznej GOPS współpracuje z różnymi instytucjami w celu pomocy podopiecznym, m.in. z: Urzędem Gminy, policją, szpitalami, GKRPA, szkołami, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, GOK, sądem, kuratorami sądowymi, PCPR, Powiatowym Urzędem Pracy, ZUS, KRUS, US, zakładami karnymi, ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W roku 2016 struktura organizacyjna GOPS obejmowała 13 pełnych etatów, zatrudnionych było 15 osób, w tym: kierownik, trzech pracowników socjalnych, pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz pozostali pracownicy. W 2016 roku pomocą GOPS objęto 162 rodziny, a w nich 403 osoby. Świadczenia pieniężne przyznano ogółem 318 osobom.

Tabela 5. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną. Źródło: dane GOPS Tworóg.

Wyszczególnienie	2014		2015		2016	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych –	164	472	148	428	162	403

OGÓŁEM, w tym:						
Świadczenia pieniężne	121	360	109	329	125	338
Świadczenia niepieniężne	86	300	85	276	98	268
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych bez względu na ich rodzaj i formę	9	12	14	17	11	15
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych bez względu na ich rodzaj i formę	161	464	140	419	152	389

Jedną z form pomocy oferowaną przez GOPS jest praca socjalna świadczona na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Praca jest ukierunkowana na przywrócenie utraconej lub ograniczonej zdolności samodzielnego funkcjonowania osoby lub rodziny. Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na uzyskiwany dochód. Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. W kontrakcie socjalnym opracowuje się ocenę sytuacji osoby lub rodziny oraz formułuje cele, które ma osiągnąć osoba lub rodzina dla przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej. Pracownicy socjalni pomagają również osobom i rodzinom w załatwianiu spraw urzędowych, m.in.: rent, emerytur, zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych, uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności, uzyskania alimentów. Uczestniczą w rozwiązywaniu problemów środowisk zagrożonych uzależnieniami, środowisk będących w konflikcie z prawem, bezrobotnych, niepełnosprawnych oraz rodzin dotkniętych innymi problemami.

Tabela 6. Liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

Wyszczególnienie	2014	2015	2016
Liczba rodzin	45	28	114
Liczba osób w rodzinach	150	84	320
Liczba zawartych kontraktów socjalnych	14	4	13

Jak wskazują dane zawarte w powyższej tabeli liczba rodzin objętych pracą socjalną w 2016 roku w porównaniu do roku 2014 wzrosła o 153%. Wzrasta również liczba różnych świadczeń udzielanych rodzinom zamieszkującym Gminę:

Tabela 7. Liczba udzielonych świadczeń w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

Wyszczególnienie	2014	2015	2016
Zasiłek rodzinny i dodatki /liczba świadczeń/	6290	6058	6428
Zasiłek pielęgnacyjny /liczba świadczeń/	2321	2516	2602
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka /liczba świadczeń/	56	51	60
Świadczenie pielęgnacyjne /liczba świadczeń/	280	310	357
Specjalny zasiłek opiekuńczy /liczba świadczeń/	28	65	72

GOPS w Tworogu wykonuje także zadania wynikające z ustawy osobom uprawnionym do alimentów. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobom uprawnionym po spełnieniu określonych w ustawie warunków.

Tabela 8. Liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego. Źródło: dane GOPS Tworóg.

Wyszczególnienie	2014	2015	2016
Liczba wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego	574	566	513
Liczba rodzin pobierających świadczenie z funduszu alimentacyjnego	29	25	24
Kwota wypłaconych świadczeń w zł	219649 zł	221660 zł	218540 zł
Liczba dłużników alimentacyjnych w gminie	18	21	21

GOPS współfinansuje także pobyt w domu pomocy społecznej mieszkańców z terenu Gminy Tworóg. W 2014 roku pomocą w formie opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej objęto 7 osób, w 2015 r. 9 osób, w 2016 r. 9 osób.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych została powołana w celu prowadzenia działalności związanej z profilaktyką, rozwiązywaniem problemów alkoholowych, przeciwdziałaniem narkomanii oraz integracji społecznej osób uzależnionych i ich rodzin. Wszyscy członkowie GKRPA posiadają odpowiednie przeszkolenie w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, oraz dodatkowe szkolenia podnoszące kwalifikacje do pracy w/w zakresie. W ramach działalności GKRPA zajmuje się wspieraniem osób uzależnionych i ich rodzin, kształtowaniem zdrowego stylu życia oraz pomaga rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych.

Podstawą prawną działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych w Gminie jest ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii. Zgodnie z przepisami wyżej wymienionych ustaw samorząd

gminny zobowiązany jest do prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Przeciwdziałanie narkomanii realizuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, gospodarczej, oświatowo-wychowawczej i zdrowotnej. Realizacja tych zadań prowadzona jest w postaci Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, uchwalanych corocznie przez Radę Gminy Tworóg.

Głównym zadaniem programu jest zmniejszenie szkód społecznych i ekonomicznych związanych z używaniem i nadużywaniem alkoholu i narkotyków, ochrona rodzin dotkniętych problemem alkoholowym przed marginalizacją społeczną. Przygotowanie dzieci i młodzieży do trzeźwego i zdrowego stylu życia oraz potrzebę rozwoju bazy sprzyjającej aktywnemu sposobowi spędzania wolnego czasu przez dzieci młodzież i dorosłych.

W Programie na 2017 rok wyróżniono następujące cele główne:

1. Ograniczenie dostępności do alkoholu i narkotyków dla najmłodszych mieszkańców gminy Tworóg.
2. Rozszerzenie i doskonalenie form pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom.
3. Zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych poprzez określenie grup odbiorców.
4. Rozwijanie współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie działań pomocowych i profilaktyki uzależnień.

Program realizowany jest we współpracy wielu partnerów, stosownie do rodzaju działań i środowiska, do którego są kierowane.

Zadania, które były realizowane w latach 2014-2015, to m.in.:

- udzielanie pomocy psychologicznej i prawnej – w 2015 r. udzielono 300 bezpłatnych porad prawnych i psychologicznych;
- prowadzenie profilaktycznej kampanii informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej dla dzieci, młodzieży i dorosłych – prowadzono zajęcia opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży, szkolenia informacyjno-edukacyjne z zakresu profilaktyki alkoholowej i narkomanii, sfinansowano koszty przewozu dzieci na basen, zakupiono wyposażenie do pomieszczeń, w których odbywały się zajęcia oraz zakupiono sprzęt sportowy;
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii – zakupiono

sprzęt sportowy, sprzęt do prowadzenia zajęć informacyjno-edukacyjnych, a także dofinansowano wypoczynek dzieci;

- pomoc terapeutyczna i psychologiczna dla osób uzależnionych i ich rodzin – w ramach zadania opłacano usługi ponadstandardowe w Tarnogórskim Ośrodku Leczenia Uzależnień w Tarnowskich Górach.

Zespół Interdyscyplinarny

Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Tworóg powołany został Zarządzeniem Wójta Gminy nr 326/278/2011 z dnia 6.10.2011 r. Wszyscy członkowie zespołu są przeszkoleni do pełnionej funkcji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz procedury Niebieskiej Karty. Zadaniem ZI jest podejmowanie działań mających na celu diagnozowanie, zapobieganie i eliminowanie problemu przemocy na terenie Gminy.

5.5 Policja

Komisariat Policji mieści się w budynku gminy w Tworogu. Działaniem obejmuje obszar gminy Tworóg oraz gminy Krupski Młyn. Służbę pełni piętnastu funkcjonariuszy.

Tabela 9. Liczba przestępstw zaistniałych na terenie Gminy Tworóg w latach 2014-2016. Źródło: dane Komisariat Policji w Tworogu.

	2014	2015	2016
Liczba stwierdzonych przestępstw, w tym przestępstw nieletnich	140	149	121
Wybrane kategorie przestępstw			
Kradzież	5	9	9
Włamanie	7	11	2
Rozbój	0	1	0
uszkodzenie mienia	6	8	5
oszustwo / w tym oszustwa internetowe /	13	13	9
Przywłaszczenie	0	5	3
groźba karalna	5	6	6
niestosowanie się do zakazu sądowego	10	15	4
nietrzeźwy kierujący pojazdem mechanicznym	10	18	15
uszkodzenie ciała	4	3	5
pobicie	0	1	2
przestępstwa narkotykowe	5	3	12

Najpoważniejszymi pod względem liczebności przestępstwami popełnianymi w Gminie są przestępstwa zaliczane do kategorii: nietrzeźwy kierujący pojazdem mechanicznym oraz oszustwo / w tym oszustwa internetowe /. Bardzo niepokojący jest wzrost przestępstw narkotykowych.

5.6 Organizacje społeczne

Na terenie Gminy Tworóg działają następujące organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie Odnowy Wsi Sołectwa Koty
- Odnowa Wsi
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Tworóg
- Ochotnicza Straż Pożarna Boruszowice-Hanusek
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kotach
- Ochotnicza Straż Pożarna w Połomii
- Ochotnicza Straż Pożarna w Świniowicach
- Ochotnicza Straż Pożarna w Tworogu
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wojsce

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Rada Gminy Tworóg corocznie uchwała Program Współpracy Gminy Tworóg z organizacjami pozarządowymi oraz innymi uprawnionymi podmiotami o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Przedmiotowy program określa kierunki, obszary, formy współpracy jednostki samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi.

Obecnie realizowany Program Współpracy Gminy Tworóg z organizacjami pozarządowymi oraz innymi uprawnionymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2017 został przyjęty Uchwałą NR XXII/209/2016 Rady Gminy Tworóg z dnia 28 listopada 2016 r.

Celem głównym na rok 2017 zawartym w Programie jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy poprzez pełniejsze zaspokajanie ich potrzeb społecznych, jak również wzmocnienie partnerstwa między administracją publiczną, organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy, w dążeniu do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Celami szczegółowymi programu są:

1. Wspieranie lokalnych działań oraz stworzenie warunków dla powstania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnej i ich promowanie.
2. Umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycje.
3. Zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów.
4. Zapewnienie efektywnego wykonywania zadań publicznych gminy przez włączenie do ich realizacji organizacji pozarządowych.
5. Racjonalne wykorzystanie publicznych środków finansowych kierowanych do sektora pozarządowego.
6. Integracja podmiotów polityki lokalnej obejmującej swym zakresem sferę zadań publicznych.
7. Otwarcie na innowacyjność i konkurencyjność poprzez umożliwienie organizacjom pozarządowym indywidualnego wystąpienia z ofertą realizacji projektów konkretnych zadań publicznych, które obecnie prowadzone są przez samorząd gminny.

6. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy

6.1 Analiza problemów społecznych Gminy Tworóg na podstawie danych instytucji

Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy finansowej dla mieszkańców Gminy Tworóg w latach 2014-2016 okazały się: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz alkoholizm.

Tabela 10. Powody przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN		
	2014	2015	2016
Ubóstwo	101	88	86
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	4	4	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	28	22	12
W tym: Wielodzietność	14	8	4
Bezrobocie	89	79	72

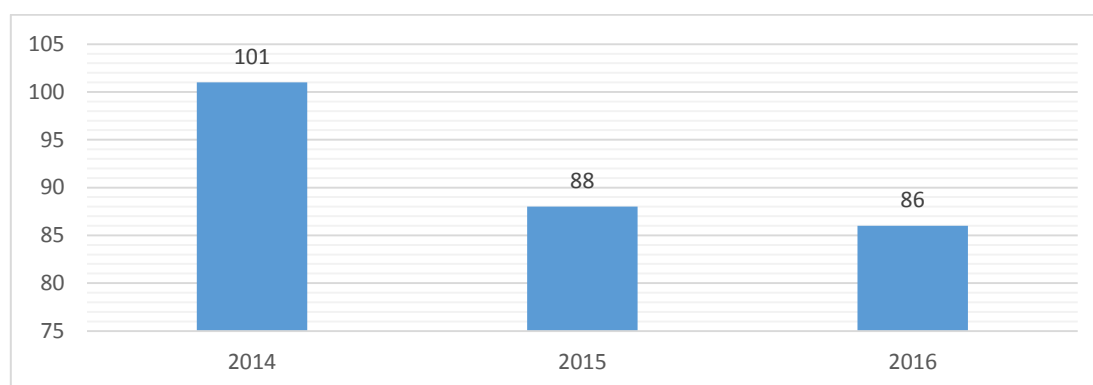
Niepełnosprawność	64	59	55
Długotrwała lub ciężka choroba	50	47	57
Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	3	11	12
Przemoc w rodzinie	4	4	7
Alkoholizm	15	17	14
Narkomania	0	0	0
Trudności adaptacyjne po opuszczeniu zakładu karnego	1	0	1
Zdarzenie losowe	1	0	0
Sytuacja kryzysowa	1	0	1
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	1	0

Ubóstwo

Głównym powodem trudnej sytuacji mieszkańców Gminy Tworóg korzystających z pomocy społecznej są problemy wynikające z ubóstwa. W latach 2014-2016 najwięcej rodzin w Gminie Tworóg uzyskało świadczenia z tego powodu. Ubóstwo jest określane jako stan uwarunkowany najczęściej niewystarczającą wysokością dochodów. Brak dochodów uniemożliwia zaspokajanie potrzeb, zarówno biologicznych, jak i uczestnictwa w życiu społecznym, a przy utrzymującym się długim okresie występowania niedostatku, stanowi zagrożenie wykluczenia społecznego. Problem ubóstwa wiąże się z innymi czynnikami takimi, jak bezrobocie, choroby, dysfunkcyjność rodzin, alkoholizm.

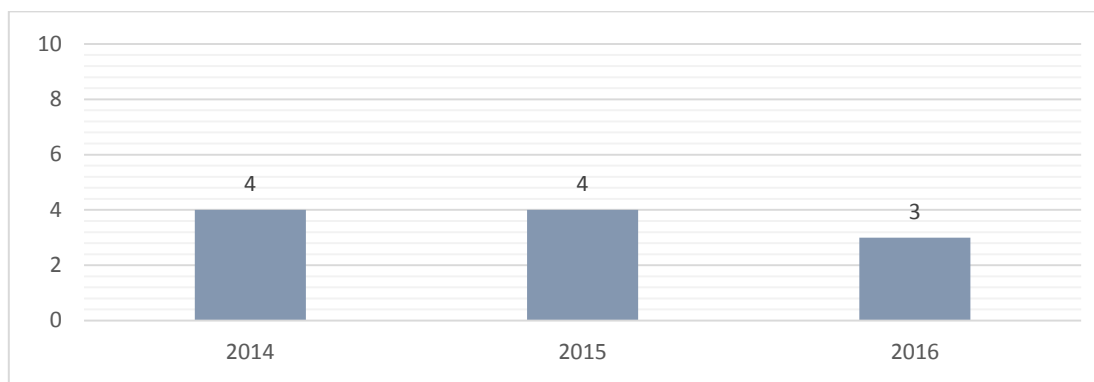
Jak ilustruje poniższy wykres liczba beneficjentów pomocy społecznej, którym udzielono wsparcia z powodu ubóstwa sukcesywnie maleje. W 2016 r. liczba beneficjentów była mniejsza o 15% w stosunku do roku 2014.

Wykres 9. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

Z problemem ubóstwa ściśle związany jest problem bezdomności. W latach 2014-2016 pomocą z powodu bezdomności objęto kilka rodzin.

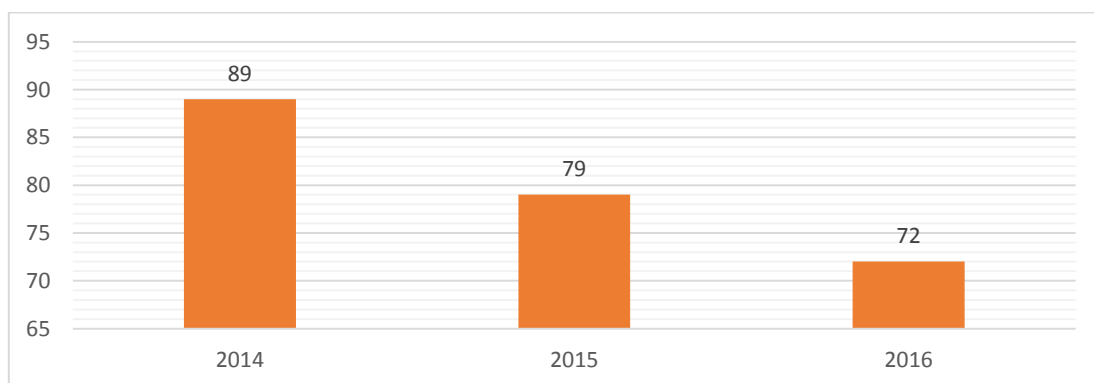
Wykres 10. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezdomności w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

Bezrobocie

Drugim powodem trudnej sytuacji życiowej beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Tworóg, są problemy wynikające z bezrobocia. Liczba świadczeniobiorców na przestrzeni trzech lat zmniejszyła się o 19%.

Wykres 11. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

Powyższy trend potwierdzają dane PUP, które wskazują, iż liczba osób bezrobotnych, mieszkańców Gminy, zarejestrowanych w PUP również malała. Na przestrzeni trzech lat liczba bezrobotnych zarejestrowanych z terenu Gminy Tworóg spadła o 17%.

Tabela 11. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Tworóg w latach 2014-2016. Źródło: GUS.

Dane	2014	2015	2016
Liczba bezrobotnych ogółem	264	255	218
Bezrobotne kobiety	104	94	87
Bezrobotni mężczyźni	160	161	131

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił w 2016 roku 4,2%. Udział procentowy bezrobotnych kobiet w 2016 roku wynosił 5,4% i był

wyższy od wskaźnika określającego bezrobotnych mężczyzn, który wynosił 3,2%.

Jak wskazują dane porównawcze, poziom bezrobocia w Powiecie Tarnogórskim, jest wyższy niż średnia wojewódzka i jednocześnie niższy od średniej krajowej.

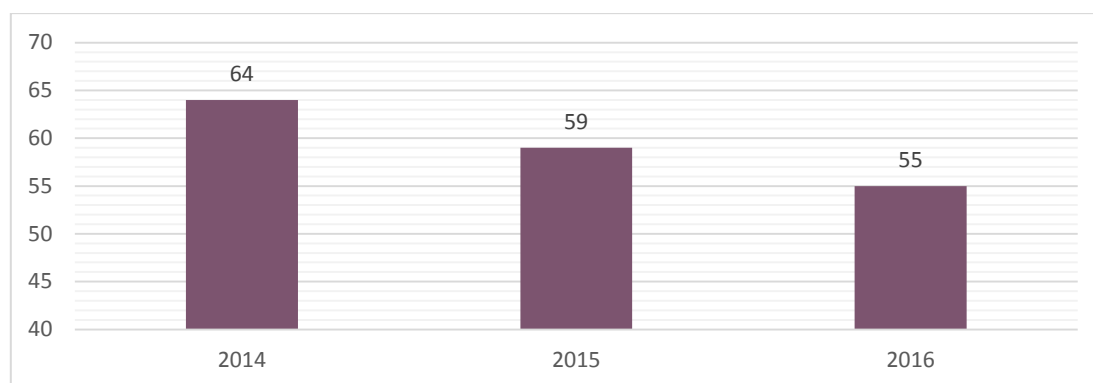
Tabela 12. Stopa bezrobocia w Powiecie Tarnogórskim, Województwie Małopolskim oraz Kraju w latach 2014-2016. Źródło: GUS.

	2014	2015	2016
Powiat Tarnogórski	10,4%	9,3%	7,9%
Województwo Śląskie	9,6%	8,2%	6,6%
Polska	11,4%	9,7%	8,3%

Niepełnosprawność

Kolejnym ważnym problemem społecznym Gminy jest niepełnosprawność. Na przestrzeni lat 2014-2016 liczba rodzin objętych pomocą z powodu niepełnosprawności spadła o 14%.

Wykres 122. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu niepełnosprawności w latach 2014-2016. Źródło: GOPS Tworóg.

W latach 2014-2016 mieszkańcom Gminy Tworóg wydano następującą liczbę orzeczeń:

- Osoby powyżej 16 roku życia, zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności.

Tabela 13. Liczba wydanych orzeczeń osobom powyżej 16 roku życia. Źródło: Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach.

Stopień niepełnosprawności	2014	2015	2016
Znaczny	24	21	20
Umiarkowany	24	34	24
Lekki	9	3	5
razem	57	58	49

- Osoby poniżej 16 roku życia, zaliczone do osób niepełnosprawnych prawomocnym orzeczeniem o niepełnosprawności.

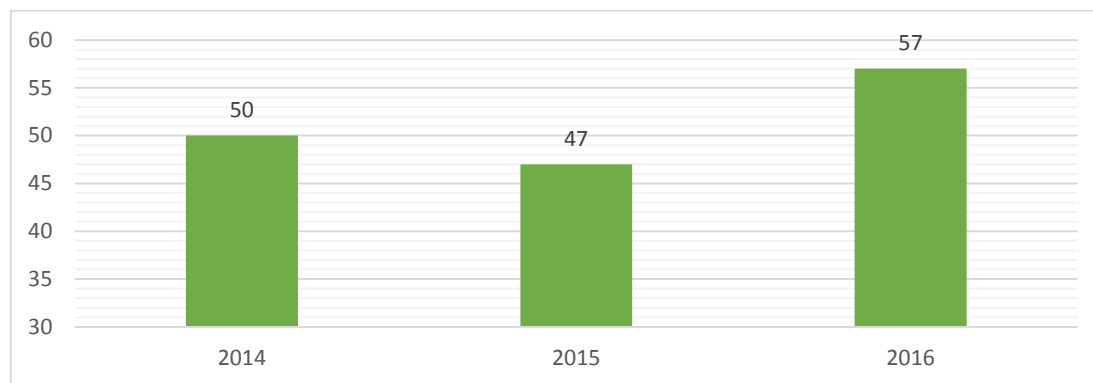
Tabela 14. Liczba wydanych orzeczeń osobom poniżej 16 roku życia. Źródło: Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach.

Osoby niepełnosprawne	2014	2015	2016
do 3 lat	4	4	1
4 – 7 lat	5	9	10
8 – 16 lat	6	6	11
razem	15	19	22

Długotrwała lub ciężka choroba

Kolejnym powodem pod względem liczby osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej są problemy wynikające z długotrwałej lub ciężkiej choroby. Jak ilustruje poniższy wykres liczba beneficjentów pomocy społecznej, którym udzielono wsparcia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby była zmienna. W 2016 r. liczba beneficjentów była większa o 21% w stosunku do roku poprzedniego.

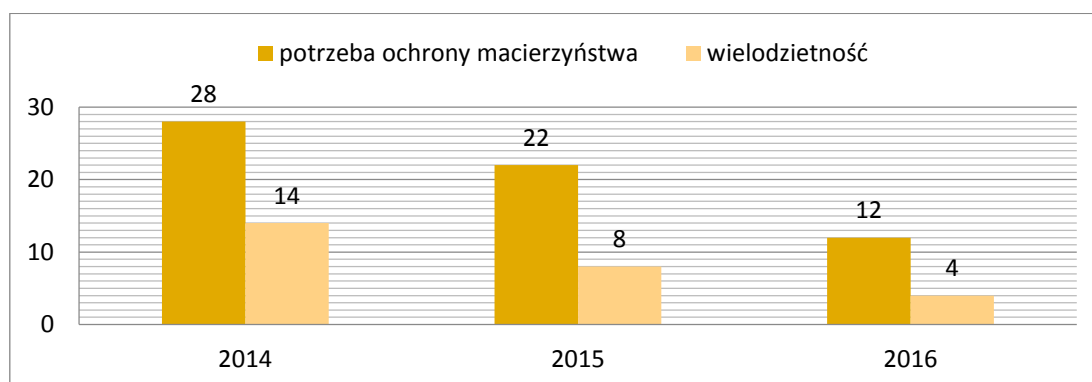
Wykres 133. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

Potrzeba ochrony macierzyństwa

Liczba osób otrzymujących wsparcie z tytułu ochrony macierzyństwa w latach 2014-2016 zmniejszyła się o 57%.

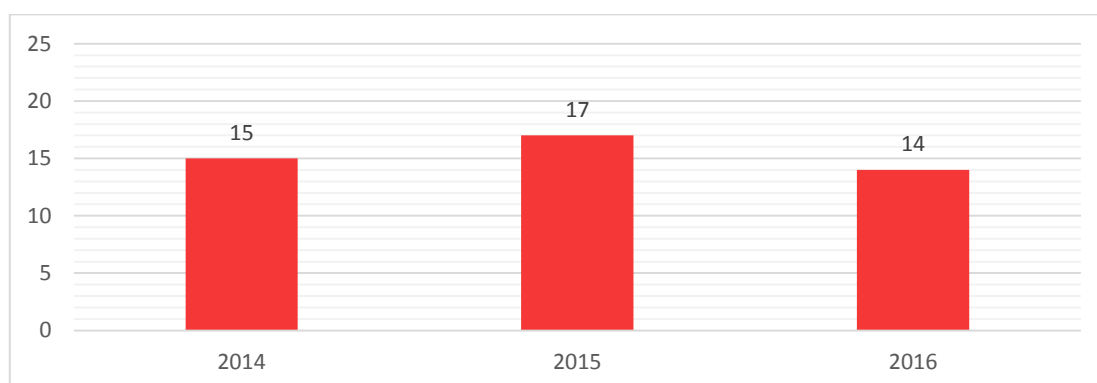
Wykres 144. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

Alkoholizm

Kolejnym powodem udzielania pomocy w Gminie Tworóg są problemy rodzin, w których występuje uzależnienie od alkoholu. Nadużywanie alkoholu wpływa nie tylko na stan zdrowia osoby uzależnionej, ale także powoduje występowanie przestępczości i przemocy.

Wykres 155. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu alkoholizmu w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

Liczba rodzin, które otrzymują wsparcie z uwagi na problemy alkoholowe w latach 2014-2016 była zmienna, w roku 2016 zmalała o 17% w stosunku do roku 2015. Gmina posiada zasoby umożliwiające efektywną pomoc osobom uzależnionym. W latach 2014 i 2015 na terenie Gminy funkcjonowała grupa wsparcia. W 2015 r. grupa samopomocowa „Krokusik” oferowała wsparcie dla osób po terapii odwykowej i ich rodzin.

Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Powodem trudnej sytuacji mieszkańców Gminy Tworóg korzystających z pomocy społecznej są także problemy wynikające z ich bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Ilość rodzin objętych pomocą

z tego tytułu w latach 2014-2016 gwałtownie wzrosła, w 2016 r. była większa o 300% w stosunku do roku 2014.

Wykres 166. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

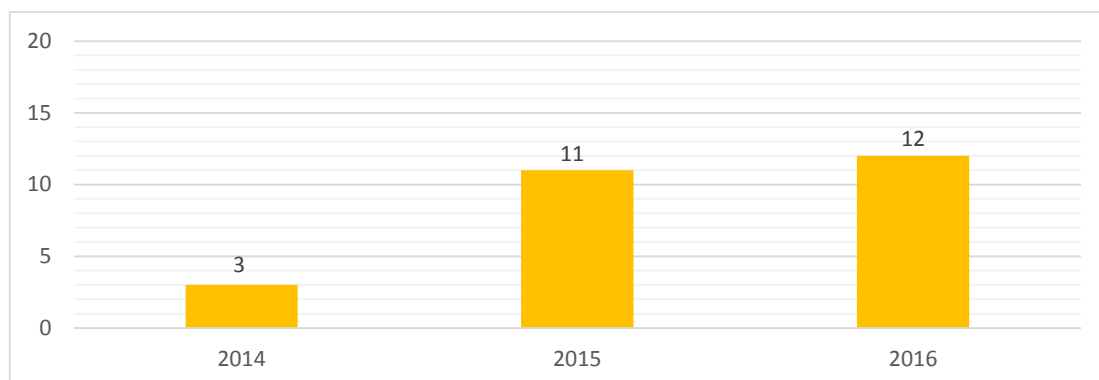

Tabela 15. Typy rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

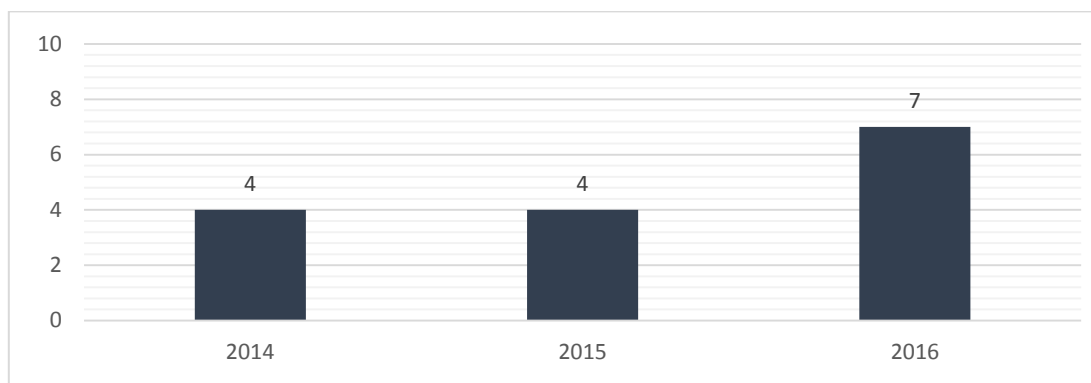
Rodzaj rodziny	Liczba rodzin		
	2014	2015	2016
Rodziny z dziećmi	93	80	79
Rodziny niepełne	28	25	20
Rodziny emerytów i rencistów	38	44	40

Biorąc pod uwagę typy rodzin, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2014-2016 należy stwierdzić, że największym świadczeniobiorcą były rodziny z dziećmi. W 2016 roku również ta kategoria stanowi największy udział w typach rodzin korzystających ze świadczeń (79 rodzin), pomimo iż w latach 2014-2016 odnotowano 15% spadek liczby rodzin z dziećmi objętych pomocą.

Przemoc w rodzinie

Kolejnym powodem udzielania pomocy rodzinom w Gminie Tworóg są problemy rodzin, w których występuje przemoc domowa. W 2014 i w 2015 roku 4 rodziny otrzymały materialne wsparcie z powodu występowania przemocy w rodzinie, natomiast w 2016 roku przyznano wsparcie 7 rodzinom z powodu przemocy domowej.

Wykres 177. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu przemocy domowej w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

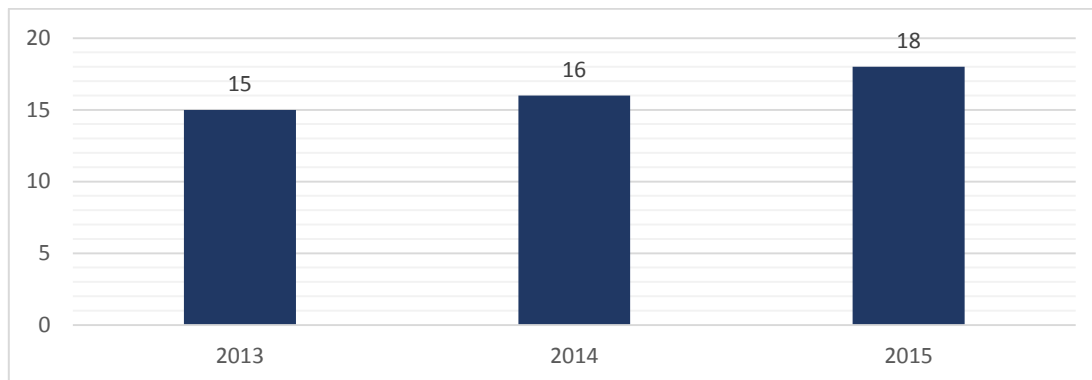
Wszystkie rodziny, w których występowało podejrzenie przemocy domowej objęto pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego. W 2014 r. do ZI wpłynęło 8 Niebieskich Kart dotyczących podejrzenia stosowania przemocy w 6 rodzinach, z czego 7 z Komendy Powiatowej Policji w Tarnowskich Górach, 1 z Tarnogórskiego Ośrodka Terapii Uzależnień. Do pracy z rodzinami powołano 5 grup roboczych. Łącznie w 2014 r. w ramach procedury NK prowadzono pracę w 15 rodzinach, w 8 rodzinach praca w ramach procedury została zakończona. W 2015 r. do ZI wpłynęło 13 Niebieskich Kart dotyczących stosowania przemocy w 9 rodzinach, z czego 12 z Komendy Powiatowej Policji w Tarnowskich Górach, 1 z GOPS w Tworogu. Do pracy z rodzinami powołano 9 grup roboczych. Łącznie w 2015 roku w ramach procedury NK prowadzono pracę w 16 rodzinach, w tym zakończono 6 procedur. W 2016 r. do ZI w Tworogu wpłynęło 7 Niebieskich Kart dotyczących podejrzenia stosowania przemocy w 7 rodzinach, z czego 6 sporządzono przez policję i 1 przez Szpital Powiatowy w Zabrze. Do pracy z rodzinami, w których została wszczęta procedura NK powołano 7 grup roboczych. Łącznie w 2016 roku w ramach procedury NK prowadzono pracę w 18 rodzinach, w tym zakończono 9 procedur.

Tabela 16. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Tworóg w latach 2014- 2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

	2014	2015	2016
Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę „Niebieskiej Karty”	6	9	7
Liczba zakończonych procedur NK	8	6	9
Liczba rodzin objętych działaniami ZI/grup roboczych	15	16	18
Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4	4
Liczba powołanych grup roboczych	5	9	7

W latach 2014 – 2016 w Gminie Tworóg rosła liczba rodzin objętych działaniami grup roboczych ze względu na występującą przemoc w rodzinie.

Wykres 188. Liczba rodzin, w których prowadzono procedury Niebieskiej Karty w latach 2014-2016. Źródło: Dane GOPS Tworóg.

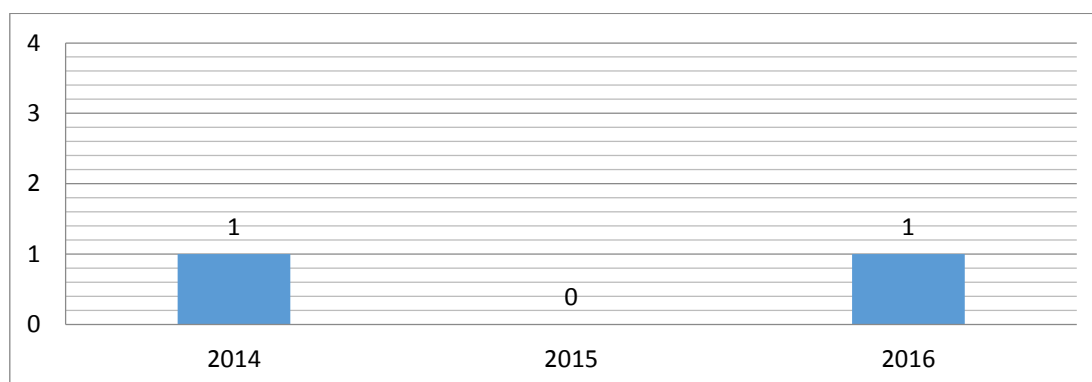
Instytucjami świadczącymi pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w Gminie Tworóg są: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tworóg, Zespół Interdyscyplinarny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, telefon zaufania, Komisariat Policji, Placówki Oświatowe, Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej. Osobom dotkniętym przemocą w rodzinie jest udzielana pomoc w formie wsparcia psychologicznego, poradnictwa prawnego oraz pracy socjalnej.

Trudności adaptacyjne po opuszczeniu zakładu karnego

Wśród beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Tworóg znajdują się rodziny, w których członkowie mają problemy wynikające z trudności adaptacyjnych po opuszczeniu zakładu karnego. Działania wobec osób przebywających w zakładach karnych oraz je opuszczających podejmowane są przez instytucje działające w różnych obszarach: sądownictwo, służba więzienna, publiczne służby zatrudnienia, pomoc społeczna oraz sektor pozarządowy. Dla zapewnienia skuteczności wsparcia istotne jest zdiagnozowanie sytuacji tych osób oraz opracowanie modelu współpracy międzyinstytucjonalnej oraz międzysektorowej na rzecz ich wspierania.

W Gminie Tworóg w latach 2014-2016 dwie rodziny otrzymały wsparcie z tytułu trudności adaptacyjnych osób po opuszczeniu zakładu karnego.

Wykres 1919. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu trudności adaptacyjnych po opuszczeniu zakładu karnego w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.

6.2 Problemy i oczekiwania społeczne na podstawie ankiety.

Ankiety ewaluacyjne stanowią nieodłączny element diagnozy problemów społecznych, pojawiających się na terenie Gminy. W badaniu kwestionariuszowym udział wzięły 44 osoby (25 kobiet, 16 mężczyzn, w przypadku 3 ankiet odnotowano brak danych na temat płci). Osoby badane reprezentowały następujące kategorie:

Wykształcenie:

- podstawowe - 8
- zawodowe - 9
- średnie - 11
- policealne - 6
- wyższe - 9

- brak danych - 1

Kategorie wiekowe:

- 13-16 lat - 5
- 17-25 lat - 16
- 26-59 lat - 17
- 60 i więcej - 6

Zawód:

➤ uczeń - 11	➤ pracownik fizyczny - 7
➤ rolnik - 2	➤ emeryt/rencista - 9
➤ przedsiębiorca - 10	➤ bezrobotny - 1
➤ pracownik umysłowy - 4	

Oprócz przedstawionych danych metryczkowych, respondenci zostali poproszeni w pierwszej części ankiety o wypełnienie poniższej tabeli określając stopień zadowolenia z podanych warunków życia w Gminie. Należało zaznaczyć jedną z możliwych odpowiedzi od 0 do 4, przy czym 0 – bardzo niezadowolony/a; 1 – niezadowolony/a; 2 – niezdecydowany/a; 3 – zadowolony/a; 4 – bardzo zadowolony/a).

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolona z następujących warunków życia w Gminie*	Bardzo niezadowolony/a	Niezadowolony/a	Niezdecydowany/a	Zadowolony/a	Bardzo zadowolony/a
1. Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe)	2	4	17	14	7
2. Dostęp do Internetu	0	3	12	12	17
3. Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Gminie	2	4	16	14	8
4. Dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy	0	1	10	16	15
5. Organizacja imprez cyklicznych w Gminie	4	5	16	7	12
6. Dostępność doradztwa psychologiczno – prawnego	1	4	10	18	10
7. Poziom pomocy społecznej	0	5	7	12	19
8. Poziom opieki zdrowotnej	3	7	12	11	10
9. Bezpieczeństwo publiczne	1	5	14	10	14
10. Warunki mieszkaniowe	3	9	15	13	3
11. Miejsca rekreacji (np. parki, skwer, place zabaw)	0	5	15	17	7
12. Jakość szkół	1	0	16	17	10
13. Dostępność przedszkoli	0	4	14	18	7
14. Żywotność lokalnej tradycji i historii w codziennym życiu	0	6	14	15	9
15. Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców	1	6	19	13	5
16. Dostępność handlu i usług	0	2	12	16	14
17. Poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym Gminy	0	1	18	16	9

* Nie wszyscy badani odpowiedzieli na wszystkie pytania

Najbardziej pozytywnie (odpowiadając „Zadowolony/a” lub „Bardzo zadowolony/a”) ocenili respondenci następujące aspekty życia w Gminie Tworóg:

- dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy (74%);
- poziom pomocy społecznej (72%);

- dostępność handlu i usług (68%).

Najmniej usatysfakcjonowani ankietowani okazali się w stosunku do następujących obszarów funkcjonowania Gminy (odpowieź „Niezadowolony/a” lub „Bardzo niezadowolony/a”):

- warunki mieszkaniowe (28%);
- poziom opieki zdrowotnej (23%);
- organizacja imprez cyklicznych w gminie (20%).

Drugą integralną częścią ankiety były pytania odnoszące się do problemów społecznych poszczególnych grup i obszarów, tj. dzieci i młodzieży, rodzin, osób starszych, obszar opieki zdrowotnej, edukacji, sportu i kultury. Poniżej przedstawiono i scharakteryzowano szczegółowo odpowiedzi na sześć pytań:

1. Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Brak pozytywnych wzorców i autorytetów (14 wskazań)
- b) Przemoc ze strony rodziców (7)
- c) Alkohol i papierosy (27)
- d) Narkotyki (13)
- e) Chuligaństwo (15)
- f) Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu (8)
- g) Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego (7)

2. Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Nieporadność życiowa (14)
- b) Ubóstwo (16)
- c) Bezrobocie (18)
- d) Alkoholizm (21)
- e) Bezradność opiekuńczo-wychowawcza (11)
- f) Brak poradnictwa psychologiczno-prawnego (4)
- g) Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami (3)
- h) Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych (3)

3. Jakie problemy społeczne osób starszych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Izolacja społeczna, samotność (30)
- b) Izolacja rodzinna, odrzucenie (20)

- c) Niepełnosprawność (12)
- d) Niezdolność do samoobsługi (13)
- e) Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu (9)

4. Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Długi okres oczekiwania na usługi medyczne (33)
- b) Mała liczba lekarzy specjalistów (24)
- c) Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych (23)
- d) Inne: nie można się zarejestrować telefonicznie; niski poziom świadczonych usług, brak możliwości dodzwonienia się do rejestracji;

5. Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Brak placówek wychowywania przedszkolnego (18)
- b) Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki (19)
- c) Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne (18)
- d) Brak stołówek szkolnych (12)

6. Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową (16)
- b) Brak wiejskich świetlic i ognisk kultury (11)
- c) Nie w pełni wykorzystany potencjału historii i kultury regionu (12)
- d) Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży (19)
- e) Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych (15)

Za najważniejsze problemy społeczne dotyczące Gminę Tworóg mieszkańcy uznali:

- 1) wśród dzieci i młodzieży:
 - Alkohol i papierosy – 30%;
 - Chuligaństwo – 16%;
- 2) wśród rodzin:
 - Alkoholizm – 23%;
 - Bezrobocie – 20%;
- 3) wśród osób starszych:
 - Izolacja społeczna (samotność) – 36%;

- Izolacja rodzinna (odrzućenie) – 24%;
- 4) w obszarze opieki zdrowotnej:
- Długi okres oczekiwania na usługi medyczne – 40%;
 - Mała liczba lekarzy specjalistów – 29%;
- 5) w obszarze edukacji:
- Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki – 28%;
 - Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne – 27%;
 - Brak placówek wychowywania przedszkolnego – 27%;
- 6) w obszarze sportu i kultury:
- Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży – 26%;
 - Brak organizacji pozarządowych inspirowanych działalność kulturalną i sportową – 22%.

Jeśli według Pana/Pani pominęliśmy w ankiecie jakiś ważny problem, to proszę go opisać w tym miejscu (poniżej przedstawione są problemy, wskazane przez ankietowanych):

- Alkohol jest zbyt łatwo dostępny dla młodzieży szkolnej;
- Niski poziom służby zdrowia, brak możliwości telefonicznej rejestracji.

Kolejną częścią ankiety były wymienione poniżej zadania, służące rozwiązywaniu problemów społecznych na terenie Gminy. Ankietowani zostali poproszeni o ocenę używając skali od 1 do 10, na ile ważne są poszczególne zadania przez wpisanie jednej cyfry ze skali w kolumnie po prawej stronie za każdym zdaniem. Po uśrednieniu wyników, oceny respondentów przedstawiają się następująco:

1.	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog)	8,10
2.	Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży i dorosłych	7,65
3.	Finansowanie płatnych szczepionek dla dzieci	7,43
4.	Stypendia dla dzieci z ubogich rodzin	7,31
5.	Usługi opiekuńcze dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych	7,28
6.	Założenie grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	7,23
7.	Mieszkania chronione, lokale socjalne	7,18
8.	Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach	6,98
9.	Dzienny Dom Pomocy Społecznej	6,80

10	Potrzeba pedagogizacji rodziców i dzieci	6,63
11	Założenie grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych	6,62
12	Poszerzenie oferty o oddział żłobkowy	6,60
13	Mobilny punkt pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych	6,56
14	Zwiększenie ilości obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych	6,50
15	Założenie wolontariatu	6,23
16	Wydłużenie czasu pracy przedszkoli	6,20
17	Utworzenie punktu informacyjnego w gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy	6,17
18	Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej	6,00
19	Likwidacja barier architektonicznych w urzędach	5,85
20	Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy	5,64

Powyższa tabela ilustruje, jak wysoki priorytet przyznali ankietowani konkretnym zadaniom, mającym na celu rozwiązanie różnych problemów społecznych (skala od 1 do 10, ocena średnia grupy). Najwyższe oceny uzyskały:

- 1) Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog) – 8,10;
- 2) Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży i dorosłych – 7,65;
- 3) Finansowanie płatnych szczepionek dla dzieci – 7,43.

Za zadania o najniższym priorytecie zostały uznane:

- 1) Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy – 5,64;
- 2) Likwidacja barier architektonicznych w urzędach – 5,85;
- 3) Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej – 6,00.

6.3 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne - kultywowanie dziedzictwa kulturowego - dziedzictwo materialne - rozwinięta baza edukacyjna - profesjonalna kadra społeczna 	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszająca się liczba urodzeń - niewystarczająca liczba miejsc pracy - brak miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych - wysokie bezrobocie wśród osób młodych

<ul style="list-style-type: none"> - zintegrowana wspólnota lokalna - bezpieczna gmina - gościnność mieszkańców gminy - sprawnie działające instytucje samorządowe 	<ul style="list-style-type: none"> - wyludnianie się gminy - niewystarczający dostęp do lekarzy specjalistów - niewystarczająco rozwinięta infrastruktura umożliwiająca aktywny wypoczynek - słabo rozwinięte organizacje społeczne, uśpiona działalność
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, - rozwój przedsiębiorczości - rozwój ekonomii społecznej - rozwój społeczeństwa obywatelskiego - wsparcie szkoleniowe - moda na turystykę aktywną i kulturową - duże zainteresowanie produktami lokalnymi, w szczególności kulinarnymi - popularność folkloru, tradycji i sztuki ludowej - 	<ul style="list-style-type: none"> - migracje ludzi młodych za pracę - wzrost liczby uzależnionych od alkoholu w tym kobiet - bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów - brak zabezpieczenia społecznego na wypadek choroby, starości - wyuczona bezradność, roszczeniowość postaw - starzenie się społeczeństwa i stopniowe wyludnienie - izolacja społeczna - bierność społeczna

7. Planowanie działań

7.1 Misja i wizja Gminy Tworóg

Misja

Gmina Tworóg – silne rodziny, aktywni seniorzy, integralny rozwój człowieka.

Wizja rozwoju społecznego Gminy Tworóg:

Gmina Tworóg dążąc do poprawy jakości życia swoich mieszkańców, przeciwdziała marginalizacji społecznej oraz eliminuje negatywne zjawiska, staje się społecznością wrażliwą, potrafiącą zaspokoić potrzeby społeczności lokalnej.

Kluczowym zadaniem władz Gminy Tworóg jest zapewnienie wysokiego poziomu życia swoim mieszkańcom, a więc stworzenie możliwości i warunków do rozwoju we wszystkich dziedzinach życia. Na szczególną uwagę zasługują osoby, które z takich czy innych przyczyn samodzielnie nie są w stanie włączyć się w szereg przemian podnoszących warunki życiowe społeczności lokalnej. Specjalistyczne wsparcie tych osób stworzy im szansę do rozwoju, a co za tym idzie przełoży się na spadek patologii społecznych w gminie. Zakres zadań związanych ze sferą społeczną oddziałującą na standard życia mieszkańców jest bardzo szeroki. Wizja rozwoju Gminy zostanie zrealizowana poprzez działania z zakresu: sportu, rekreacji, turystyki, edukacji, kultury, opieki zdrowotnej i społecznej.

7.2 Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Analiza szerokiego spektrum programów rozwoju, których wdrażanie będzie w perspektywie co najmniej najbliższych 10 lat oddziaływać na sytuację w Gminie Tworóg, pozwala prognozować, że w tym okresie, pomoc społeczna stanowić będzie fundamentalny element w polityce zarówno państwa polskiego, jak i samorządu lokalnego. Będzie to efekt między innymi wprowadzania w życie programu „Europa 2020”, który wiele uwagi poświęca poprawie sytuacji w sferze społecznej.

Gmina Tworóg, podobnie jak inne samorządy w Polsce, stanie wkrótce przed koniecznością zmierzenia się z nowymi problemami wynikającymi zarówno z uwarunkowań lokalnych, jak i wpływu zewnętrznej sytuacji społeczno-polityczno-gospodarczej. Wśród czynników zewnętrznych mających istotny wpływ na sytuację społeczną w Gminie warto wymienić te, które wynikają z niekorzystnych perspektyw demograficznych – starzenie się społeczeństwa Gminy, migracji – zwłaszcza ludzi młodych, napływu imigrantów, niekorzystnych zmian w obszarze podstawowych wartości rodzinnych skutkujących rozpadem rodzin, w tym rodzin wielopokoleniowych, oraz innych nieznanych jeszcze dzisiaj zagrożeń.

Mając na względzie oddziaływania i problemy globalne, lokalna polityka społeczna w Gminie Tworóg musi uwzględniać narastający problem starzenia się społeczeństwa, zmiany systemu wartości, zmiany w strukturze rodziny, czy też powiększające się obszary zagrożeń funkcjonowania jednostki i rodziny. Można więc przyjąć, że pomoc społeczna będzie podlegać dużym przemianom zarówno w układzie instytucjonalnym, jak i zadaniowym. Rozwój sytuacji społecznej na terenie Gminy będzie ściśle związany z rozwojem ekonomiczno – społecznym społeczności lokalnej. Uwzględniając przeprowadzoną diagnozę

sytuacji społecznej w Gminie Tworóg oraz skalę i znaczenie społeczne ujawniających problemów określono cele strategiczne, operacyjne i zadania, które uwzględniają zagrożenia i problemy wynikające z sytuacji zewnętrznej, ale przede wszystkim biorą pod uwagę uwarunkowania lokalne.

Uwzględniając dostępne opracowania analityczne, wyniki ankiet, oraz przeprowadzoną diagnozę lokalnej sytuacji w sferze społecznej sformułowano prognozę przewidywanego rozwoju sytuacji w sferze społecznej.

W układzie celów strategicznych przedstawia się ona następująco:

- **Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu: bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością i uzależnieniami**

prognozuje się:

- potrzeby niesienia pomocy osobom długotrwale pozostającym bez pracy, postępującą dezaktualizację kwalifikacji osób długotrwale bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo;
- dalsze rozwarstwienie materialne społeczeństwa;
- utrzymywanie się niedoboru pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i ich rodzin, rozproszenie i niewystarczający poziom integracji działań pomocowych świadczonych osobom dotkniętym przemocą, utrzymywanie się niewystarczającego poziomu profilaktyki w zakresie rozwiązywania problemów przemocy oraz przeciwdziałania uzależnieniom, utrzymywanie się zapotrzebowania na usługi edukacyjne dotyczące problemu przemocy oraz przeciwdziałania uzależnieniom;

- **Wspieranie rodzin, wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży**

prognozuje się:

- zwiększoną dzietność rodzin spowodowana programem Rodzina 500+;
- zwiększającą się liczbę rodzin niepełnych, wymagających wsparcia alimentacyjnego;
- niewystarczający w stosunku do narastających potrzeb poziom funkcjonowania systemu pieczy zastępczej;
- utrzymywanie się potrzeb w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych świadczonych przez instytucje pomocy społecznej oraz organizacje pozarządowe w stosunku do rodzin;
- występowanie zjawiska niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w wychowaniu dzieci;

- **Wspieranie działań służących poprawie jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania**

prognozuje się:

- niewystarczająca jakość życia osób z niepełnosprawnością, występowanie sytuacji niepełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, występowanie stanu niewystarczającej integracji społecznej osób z niepełnosprawnością;
- występowanie istotnego odsetka osób bezrobotnych, dla których niepełnosprawność jest dodatkowym ograniczeniem w dostępie do zatrudnienia;
- utrzymywanie się potrzeb w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych w stosunku do osób z niepełnosprawnością i ich rodzin;
- utrzymywanie się potrzeb pomocy względem osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin;
- występowanie izolacji i wykluczenia z życia społecznego osób starszych;
- pogłębiające się ubóstwo osób starszych;
- wzrastające potrzeby w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych w stosunku do osób starszych;

- **Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i profesjonalizacja służb społecznych**

prognozuje się:

- utrzymywanie się zapotrzebowania na nowe lub unowocześnione usługi świadczone przez przygotowane do tego podmioty sektora pozarządowego osobom oraz rodzinom;
- występowanie potrzeb wymagających rozwiązań innowacyjnych dla obszaru polityki społecznej;
- tworzenie szerokich partnerstw lokalnych w celu rozwiązywania problemów społecznych
- wzrost aktywności społecznej mieszkańców;
- utrzymywanie się rozproszenia inicjatyw i działań prowadzonych przez instytucje publiczne i prywatne.

Przedstawione powyżej prognozy pozwalają zdefiniować system działań czyli strategię, która powinna być zrealizowana, aby ograniczyć skutki różnorodnych zagrożeń wynikających zarówno z uwarunkowań zewnętrznych, naturalnych zjawisk biologicznych (np. niepełnosprawności), problemów cywilizacyjnych, jak i niedoskonałości lokalnego systemu polityki społecznej. Proponowana strategia będzie obejmować osiągnięcie celów nastawionych

na eliminację zagrożeń oraz poprawę sytuacji, która w czasie opracowywania Strategii została zidentyfikowana jako niekorzystna.

Wprowadzanie zmian społecznych na terenie Gminy Tworóg, poprzez realizację celów i zadań strategicznych, zaowocuje ograniczeniem skutków rozpoznanych problemów społecznych, intensyfikacją rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy oraz poprawą jakości życia mieszkańców. Prognozuje się, że realizowane działania zaktywizują i zachęcą mieszkańców do udziału w rozwiązywaniu problemów dotyczących społeczność lokalną.

Wdrożenie strategii spowoduje:

- poprawę bezpieczeństwa socjalnego obywateli oraz poprawę warunków ich życia,
- zwiększenie liczby miejsc na lokalnym rynku pracy,
- wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
- poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych,
- poprawę jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych,
- zapewnienie dostępu do usług pielęgnacyjnych i opiekuńczych w środowisku zamieszkania, bez konieczności kierowania mieszkańców do DPS,
- wzmocnienie pozycji rodziny w społeczności lokalnej,
- zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie,
- zmniejszenie rozmiaru problemu uzależnień w gminie,
- stworzenie dogodnych warunków rozwoju dzieci i młodzieży.

Osiągnięcie prognozowanych zmian będzie możliwe przy zaangażowaniu wszystkich instytucji działających na terenie Gminy, podmiotów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej.

7.3 Cele i harmonogram realizacji

Celem strategii są działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy. Kompleksowa pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się ponadto na profilaktyce, systematycznym monitorowaniu sytuacji społecznej i wczesnym reagowaniu na dostrzegane deficyty. Szczegółowa diagnoza i analiza sytuacji społecznej Gminy Tworóg połączona z badaniami ankietowymi, pozwoliła wyodrębnić następujące cele strategiczne:

- **Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu: bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością i uzależnieniami.**
- **Wspieranie rodzin, wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.**
- **Wspieranie działań służących poprawie jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania.**
- **Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i profesjonalizacja służb społecznych.**

	marginalizacji spowodowanej ubóstwem	współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.	Szkoły	własne i zewnętrzne										
		Pomoc finansowa	GOPS	Środki własne i zewnętrzne										
		Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)	JST, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Pomoc materialna rodzinom, osobom dotkniętym problemem ubóstwa, w tym zbiórki odzieży, sprzętu, itp.	GOPS, NGO, Parafie	Środki własne i zewnętrzne										
	Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe	GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Działania Zespołu Interdyscyplinarnego grup roboczych	GOPS	Środki własne i zewnętrzne										
		Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców	GOPS	Środki własne i zewnętrzne										
		Zapobieganie przemocy w rodzinie, upowszechnianie wiedzy na temat	Szkoły, Policja, GKRPA, NGO,	Środki własne i zewnętrzne										

		profilaktyki uzależnień poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów, olimpiad	Parafie										
		Miejsca izolacji dla sprawców	JST, NGO	Środki własne i zewnętrzne									
Wspieranie rodzin, wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów	Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne									
		Diagnoza potrzeb uczniów	Szkoły,	Środki własne i zewnętrzne									
		Organizacja zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów	Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne									
		Prowadzenie kół zainteresowań, warsztatów plastycznych, muzycznych, technicznych, teatralnych i innych	Szkoły, NGO, GOK	Środki własne i zewnętrzne									
	Popularyzacja aktywnego wypoczynku poprzez uprawianie sportu	Organizacja zawodów sportowych	Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne									
		Organizacja zajęć sportowych,	NGO, Szkoły,	Środki własne i									

	i rekreację	rekreacyjnych, turystyczno-krajoznawczych	kluby sportowe	zewnętrzne										
	Wspomaganie rodzin w procesie wychowania	Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania	Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Warsztaty kompetencji rodzicielskich, pedagogizacja rodziców	Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Prowadzenie spotkań z pedagogiem, psychologiem, logopedą	Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Wsparcie asystenta rodziny	GOPS,	Środki własne i zewnętrzne										
	Kształtowanie właściwych postaw społecznych	Prelekcje spotkania z przedstawicielami służb publicznych	Szkoły, GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Udział w projektach i kampaniach wojewódzkich, ogólnopolskich	Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Organizacja kampanii społecznych	Szkoły, GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Budowanie pozytywnego systemu wartości poprzez organizację spotkań, warsztatów	Szkoły, NGO, GOK	Środki własne i zewnętrzne										

	Promocja kultury oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego	Organizacja konkursów, w tym o tematyce regionalnej, dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, młodzieży i dorosłych	Szkoły, GOK	Środki własne i zewnętrzne										
		Organizacja spotkań autorskich i wykładów, spotkania z ludźmi kultury i sztuki, organizacja widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw	Szkoły, GOK	Środki własne i zewnętrzne										
		Rozwijanie wśród dzieci i młodzieży różnorodnych zainteresowań poprzez organizację warsztatów, prowadzenie kół zainteresowań	Szkoły, GOK	Środki własne i zewnętrzne										
		Prezentacja twórców ludowych	GOK	Środki własne i zewnętrzne										
	Wdrażanie do życia w rodzinie	Prowadzenie zajęć wychowujących do życia w rodzinie, budowanie pozytywnego obrazu rodzin, w tym rodzin wielodzietnych	Szkoły, GOPS, JST, NGO, Parafie	Środki własne i zewnętrzne										
		Organizacja konkursów promujących rodzinę,	Szkoły, NGO, Parafie	Środki własne i zewnętrzne										

		organizacja pikników rodzinnych												
	Wychowanie zdrowotne	Organizacja akcji profilaktycznych w tym konkursów i akcji plakatowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia	Szkoły, GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Udział w różnych programach edukacyjnych	Szkoły	Środki własne i zewnętrzne										
		Kształtowanie postaw asertywnych wobec nałogów poprzez organizowanie akcji o tematyce profilaktycznej, gazetki o tematyce profilaktycznej, spotkania z przedstawicielami służb publicznych, szkolenia dla nauczycieli np. Niebieska Karta	Szkoły, GOPS, Służba zdrowia, GKRPA, JST, ZI, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
Wspieranie działań służących poprawie jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania	Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka	GOPS, Szkoły, GOK, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Prowadzenie zajęć z uwzględnieniem potrzeb osób starszych	Szkoły, GOPS, NGO, GOK	Środki własne i zewnętrzne										

		sferze sportu, rekreacji i kultury, w tym likwidacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej												
	Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym, starszym, przewlekle chorym	Utworzenie DPS i/lub dziennego domu pobytu	JST, GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych	GOPS	Budżet państwa										
		Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy	GOPS	Środki własne i zewnętrzne										
		Zabezpieczenie miejsc socjalnych,	GOPS	Środki własne i zewnętrzne										
		Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków	GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne										
		Inicjowanie grup wsparcia dla osób	GOPS, NGO	Środki własne i										

		opiekujących się osobami niepełnosprawnymi		zewnątrzne										
		Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym	JST, GOPS	Środki własne i zewnątrzne										
	Poprawa funkcjonowania w środowisku	Stworzenie Gminnego Centrum Wolontariatu	GOPS	Środki własne i zewnątrzne										
		Organizacja pomocy sąsiedzkiej	GOPS	Środki własne i zewnątrzne										
		Organizacja dowozów uczniów niepełnosprawnych do placówek edukacyjnych i innych zajmujących się rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych	JST, Szkoły	Środki własne i zewnątrzne										
	Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i profesjonalizacja służb społecznych	Organizacja konferencji, spotkań	JST, NGO	Środki własne i zewnątrzne										
		Współpraca z NGO w zakresie zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej	JST, GOPS, NGO	Środki własne i zewnątrzne										
		Wspólne diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności	JST, GOPS, Szkoły, NGO	Środki własne i zewnątrzne										

		lokalnych, wyznaczanie celów do rozwoju												
		Stworzenie i realizacja wspólnego kalendarza impres lokalnych	JST, GOPS, Szkoły, GOK, NGO	Środki własne i zewnątrzne										
	Aktywizacja do działania na rzecz swojej społeczności poprzez zakładanie organizacji pozarządowych	Tworzenie systemu wsparcia dla NGO w tym doradztwo prawne i finansowe	JST	Środki własne i zewnątrzne										
		Wspomaganie grup obywatelskich w zakładaniu organizacji pozarządowych,	JST	Środki własne i zewnątrzne										

Odpowiedzialne za realizację powyższych celów i zadań są wszystkie instytucje i organizacje działające w Gminie Tworóg w obszarze polityki społecznej.

7.4 Ramy finansowe strategii

Każdy podmiot z terenu Gminy będący realizatorem zadań w ramach strategii planuje środki finansowe niezbędne do ich prawidłowej realizacji. Nie stanowią one jedynie części składowej budżetu Gminy, ale także dotacje ze źródeł zewnętrznych, pozyskiwanych samodzielnie przez realizatorów. Źródłem finansowania działań przewidzianych do realizacji w niniejszej Strategii będą:

- budżet Gminy Tworóg,
- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
- inne środki.

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Tworóg na lata 2018-2026 przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków socjalnych w latach 2015-2016 opracowaną na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2015 i 2016 przy uwzględnieniu ryzyka finansowego - zmiana przepisów, wzrost wydatków, inflacja.

Dla przygotowania niniejszej projekcji, w modułach przyjęto założenia wynikające z prognoz: demograficznej, wydatków na pomoc społeczną, zmiany przepisów w zakresie pomocy społecznej oraz realizacji inwestycji w zakresie polityki społecznej w Gminie.

Model zawiera następujące moduły, w których szacowana jest wielkość:

- 851 Ochrona Zdrowia (85153-Przeciwdziałanie narkomanii; 85154-Przeciwdziałanie alkoholizmowi)
- 852 Pomoc społeczna
- 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.

W prognozie na lata 2018-2026 zastosowano średnią wzrostu 2,5% w skali roku wydatków na pomoc społeczną przewidywanego na podstawie danych własnych GOPS w Tworóg i Banku Danych Lokalnych GUS.

Lp.	rok	Prognoza wydatków finansowych w zakresie pomocy społecznej
1	2017	8 450 962,46 zł
2	2018	8 662 236,52 zł
3	2019	8 878 792,43 zł
4	2020	9 100 762,24 zł
5	2021	9 328 281,30 zł
6	2022	9 561 488,33 zł
7	2023	9 800 525,54 zł
8	2024	10 045 538,68 zł
9	2025	10 296 677,15 zł
10.	2026	10 554 094,08 zł

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Tworóg przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków na politykę edukacyjną, kulturalną i wsparcie działalności organizacji pozarządowych w latach 2015-2016 opracowaną na podstawie oceny wydatków za rok 2015 i 2016 przy uwzględnieniu ryzyka finansowego - zmiana przepisów, wzrost wydatków, inflacja.

Lp.	rok	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki edukacyjnej	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki kulturalnej	Prognoza wydatków finansowych w zakresie wsparcia organizacji pozarządowych
1.	2017	11 247 712,67 zł	685 908,46 zł	142 680,00 zł
2.	2018	11 528 905,49 zł	703 056,18 zł	146 247,00 zł
3.	2019	11 817 128,13 zł	720 632,58 zł	149 903,17 zł
4.	2020	12 112 556,33 zł	738 648,39 zł	153 650,75 zł
5.	2021	12 415 370,24 zł	757 114,61 zł	157 492,02 zł
6.	2022	12 725 754,50 zł	776 042,47 zł	161 429,32 zł
7.	2023	13 043 898,35 zł	795 443,54 zł	165 465,06 zł
8.	2024	13 369 995,82 zł	815 329,63 zł	169 601,68 zł
9.	2025	13 704 245,71 zł	835 712,87 zł	173 841,72 zł
10.	2026	14 046 851,80 zł	856 605,69 zł	178 187,76 zł

7.5 Programy

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tworóg na lata 2018–2026 będzie realizowana w obszarze pomocy społecznej w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii,
- Program współpracy Gminy Tworóg z organizacjami pozarządowymi oraz innymi uprawnionymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego,
- Gminny Program Wspierania Rodziny,
- Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

IV. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

1. System monitorowania strategii.

Monitoringiem i ewaluacją objęte będą postępy w realizacji Strategii na dwóch poziomach: poszczególnych zadań i projektów oraz celów operacyjnych i strategicznych. Zarządzanie realizacją strategii należy do GOPS w Tworogu.

Monitoring prowadzony będzie przez zespół oceniający powołany zarządzeniem Wójta Gminy Tworóg, a w jego skład wejdą min. przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współpracujących w jej realizacji.

Poziom osiągnięcia każdego celu operacyjnego, poszczególnych zadań i projektów będzie mierzony raz na trzy lata poczynając od 2020 roku.

Istotny element systemu monitorowania stanowić będzie sporządzanie sprawozdania z planu realizacyjnego wraz ze wskazaniem zadań zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nierozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia.

Wskaźnikami oceny monitorowania celów strategicznych i szczegółowych Strategii będą przykładowo:

Cele operacyjne	Kierunki działań	Wskaźniki
Wzrost kompetencji i wiedzy potrzebnej na rynku pracy	Prowadzenie kursów i szkoleń zawodowych dla osób dorosłych	- liczba przeprowadzonych kursów i szkoleń - liczba osób, które uczestniczyły w kursach i szkoleniach
	Usługi poradnictwa zawodowego: spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe i inne	- liczba godzin poradnictwa zawodowego - liczba przeprowadzonych warsztatów grupowych
	Usługi poradnictwa psychologicznego: spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe, inne	- liczba godzin poradnictwa, warsztatów - liczba osób, które skorzystały z porad
	Organizacja staży zawodowych	- liczba zorganizowanych staży zawodowych
Pobudzanie lokalnych inicjatyw społecznych do rozwiązywania problemów rynku pracy	Stworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz aktywizacji osób niepracujących	- liczba i rodzaj wspólnych działań
	Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej	- liczba utworzonych PES
	Warsztaty kompetencji społecznych	- liczba godzin warsztatów - liczba osób, które skorzystały z warsztatów
Ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem	Dożywianie, w tym współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.	- liczba osób, rodzin korzystających ze wsparcia
	Pomoc finansowa	- kwota wydatków przeznaczona na dożywianie
	Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)	- kwota udzielonych świadczeń - liczba osób, rodzin korzystających z pomocy finansowej
	Pomoc materialna rodzinom, osobom dotkniętym problemem ubóstwa, w tym zbiórki odzieży, sprzętu, itp.	- liczba osób, rodzin korzystających ze wsparcia
Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe	- liczba utworzonych grup wsparcia - liczba osób objętych wsparciem
	Działania Zespołu Interdyscyplinarnego grup roboczych	- liczba podjętych działań przez ZI, grupy robocze
	Program korekcyjno- edukacyjny dla sprawców	- liczba osób objętych działaniami
	Zapobieganie przemocy w rodzinie, upowszechnianie wiedzy na temat profilaktyki uzależnień poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów, olimpiad	- liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów, olimpiad - liczba osób biorących udział
	Miejsca izolacji dla sprawców	- liczba miejsc

Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów	- liczba godzin zajęć - liczba osób biorących udział w zajęciach
	Diagnoza potrzeb uczniów	- liczba przeprowadzonych diagnoz - liczba ankietowanych uczniów
	Organizacja zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów	- liczba godzin zajęć wyrównawczych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach
	Prowadzenie kół zainteresowań, warsztatów plastycznych, muzycznych, technicznych, teatralnych i innych	- liczba godzin kół - liczba uczniów biorących udział w kołach zainteresowań
Popularyzacja aktywnego wypoczynku poprzez uprawnianie sportu i rekreację	Organizacja zawodów sportowych	- liczba zorganizowanych zawodów sportowych
	Organizacja zajęć sportowych, rekreacyjnych, turystyczno-krajoznawczych	- liczba godzin zajęć sportowych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach sportowych
Wspomaganie rodzin w procesie wychowania	Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania	- liczba godzin zajęć socjoterapeutycznych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach
	Warsztaty kompetencji rodzicielskich, pedagogizacja rodziców	- liczba zorganizowanych warsztatów - liczba osób uczestniczących w warsztatach
	Prowadzenie spotkań z pedagogiem, psychologiem, logopedą	- liczba zorganizowanych spotkań - liczba osób uczestniczących w spotkaniach
	Wsparcie asystenta rodziny	- liczba asystentów udzielających wsparcia - liczba osób/rodzin korzystających z wsparcia asystenta rodziny
Kształtowanie właściwych postaw społecznych	Prelekcje spotkania z przedstawicielami służb publicznych	- liczba spotkań z przedstawicielami służb publicznych - liczba osób uczestniczących w prelekcjach, spotkaniach
	Udział w projektach i kampaniach wojewódzkich, ogólnopolskich	- liczba projektów, kampanii
	Organizacja kampanii społecznych	- liczba zorganizowanych kampanii
	Budowanie pozytywnego systemu wartości poprzez organizację spotkań, warsztatów	- liczba osób biorących udział w spotkaniach, warsztatach - liczba zorganizowanych spotkań, warsztatów
Promocja kultury oraz	Organizacja konkursów, w tym o	- liczba zorganizowanych

ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego	tematyce regionalnej, dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, młodzieży i dorosłych	konkursów - liczba dzieci, młodzieży i dorosłych biorących udział w konkursach
	Organizacja spotkań autorskich i wykładów, spotkania z ludźmi kultury i sztuki, organizacja widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw	- liczba zorganizowanych spotkań, wykładów, widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw - liczba osób uczestniczących w ww. przedsięwzięciach promujących kulturę
	Rozwijanie wśród dzieci i młodzieży różnorodnych zainteresowań poprzez organizację warsztatów, prowadzenie kół zainteresowań	- liczba osób biorących udział w spotkaniach, warsztatach, kołach - liczba zorganizowanych spotkań, warsztatów, kół
	Prezentacja twórców ludowych	- liczba zorganizowanych spotkań, wystaw, pokazów
Wdrażanie do życia w rodzinie	Prowadzenie zajęć wychowujących do życia w rodzinie, budowanie pozytywnego obrazu rodzin, w tym rodzin wielodzietnych	liczba zorganizowanych warsztatów - liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w poszczególnych warsztatach
	Organizacja konkursów promujących rodzinę, organizacja pikników rodzinnych	liczba zorganizowanych konkursów, pikników - liczba osób uczestniczących w konkursach, piknikach
Wychowanie zdrowotne	Organizacja akcji profilaktycznych w tym konkursów i akcji plakatowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia	- liczba zorganizowanych konkursów, akcji
	Udział w różnych programach edukacyjnych	- liczba wdrożonych programów
	Kształtowanie postaw asertywnych wobec nałogów poprzez organizowanie akcji o tematyce profilaktycznej, gazetki o tematyce profilaktycznej, spotkania z przedstawicielami służb publicznych, szkolenia dla nauczycieli np. Niebieska Karta	- liczba akcji, gazetek o tematyce profilaktycznej - liczba spotkań z przedstawicielami służb publicznych - liczba szkoleń dla nauczycieli - liczba osób uczestniczących w akcjach, spotkaniach, szkoleniach
Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka	- liczba imprez, uroczystości integracyjnych - liczba osób uczestniczących w imprezach, uroczystościach integracyjnych
	Prowadzenie zajęć z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, w tym kursów komputerowych, warsztatów, aktywizujących dla seniorów	- liczba zorganizowanych warsztatów, szkoleń, spotkań - liczba osób uczestniczących w poszczególnych warsztatach, szkoleniach, spotkaniach
	Program integracji międzypokoleniowej, podtrzymywanie tradycji regionalnych; wykorzystywanie wiedzy seniorów o historii, kulturze i regionie	- liczba wdrożonych programów - liczba godzin zajęć dla osób starszych i niepełnosprawnych - liczba osób uczestniczących w

		zajęciach
	Program integracji osób zdrowych z niepełnosprawnymi	- liczba wdrożonych programów - liczba godzin zajęć dla osób starszych i niepełnosprawnych - liczba osób uczestniczących w zajęciach
	Prowadzenie działań edukacyjnych w szkołach kształtujących właściwą postawę wobec osób starszych i niepełnosprawnych oraz aktywizujących do podejmowania działań samopomocowych na rzecz tych osób	- liczba godzin przeprowadzonych zajęć - liczba osób biorących udział w zajęciach - liczba i rodzaj działań promocyjnych
	Organizacja wycieczek, wyjazdów integracyjnych,	- liczba zorganizowanych wyjazdów, wycieczek integracyjnych - liczba osób biorących udział w wyjazdach, wycieczkach
	Zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych w sferze sportu, rekreacji i kultury, w tym likwidacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej	- liczba zlikwidowanych barier - rodzaj przeprowadzonych działań
Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym, starszym, przewlekle chorym	Utworzenie DPS i/lub dziennego domu pobytu	- utworzenie DPS i/lub dziennego domu pobytu
	Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych	- liczba wypłaconych zasiłków (kwota) - liczba beneficjentów zasiłków
	Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy	- liczba świadczonych usług opiekuńczych - liczba beneficjentów usług opiekuńczych
	Zabezpieczenie miejsc socjalnych,	- liczba dostępnych miejsc socjalnych
	Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków	- liczba dofinansowań - kwota dofinansowania
	Inicjowanie grup wsparcia dla osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi	- liczba utworzonych grup wsparcia
	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym	- liczba interwencji, działań wspierających NGO
Poprawa funkcjonowania w środowisku	Stworzenie Gminnego Centrum Wolontariatu	- liczba wolontariuszy działających przy GCW
	Organizacja pomocy sąsiedzkiej	- liczba osób zaangażowanych w pomoc sąsiedzką
	Organizacja dowozów uczniów niepełnosprawnych do placówek edukacyjnych i innych zajmujących się rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych	- liczba osób korzystających z dowozu
Aktywizacja, integracja, wsparcie	Organizacja konferencji, spotkań	- liczba zorganizowanych konferencji, spotkań

	Współpraca z NGO w zakresie zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej	- liczba i rodzaj wspólnie podjętych działań
	Wspólne diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych, wyznaczanie celów do rozwoju	- liczba i rodzaj wspólnie podjętych działań
	Stworzenie i realizacja wspólnego kalendarza imprez lokalnych	- liczba wspólnych działań
Aktywizacja do działania na rzecz swojej społeczności poprzez zakładanie organizacji pozarządowych	Tworzenie systemu wsparcia dla NGO w tym doradztwo prawne i finansowe	- liczba organizacji, którym udzielono wsparcia
	Wspomaganie grup obywatelskich w zakładaniu organizacji pozarządowych,	- liczba wspartych grup obywatelskich - liczba nowoutworzonych NGO

2. Ewaluacja strategii

Ewaluacja strategii będzie to systematyczna i obiektywna jej ocena – jej zaplanowania, wdrożenia i rezultatów. Celem ewaluacji GSRPS jest określenie adekwatności i stopnia osiągnięcia celów, efektywności, skuteczności, wpływu i trwałości.

Ewaluacja stanowić będzie ocenę przedsięwzięć w kontekście ich wyniku, wpływu, oraz potrzeb, które miały zaspokajać. W tym ujęciu celem ewaluacji będzie weryfikacja osiągnięć danego przedsięwzięcia w realizacji do zaplanowanych oczekiwań oraz wykorzystanie uzyskanych w ten sposób informacji i doświadczeń przy projektowaniu i planowaniu podobnych działań w przyszłości. Rekomendacje i wnioski formułowane będą w oparciu o określone standardy i kryteria.

- osiągnięcie celów operacyjnych może być przedstawione poprzez produkty (np. dostarczenie określonej liczby szkoleń dla osób bezrobotnych);
- realizacja celów szczegółowych/zadań może być przedstawiona poprzez rezultaty (np. osiągnięcia poprawy – w wyniku zrealizowanych szkoleń – w zakresie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych);
- realizacja celów ogólnych/strategicznych może być przedstawiona poprzez wyniki oddziaływania strategii (np.: ograniczenia bezrobocia wśród osób wcześniej bezrobotnych);

Ewaluacja ocenić będzie wszystkie elementy logiki interwencji strategii - zarówno dla poziomu działań, produktów, rezultatów i oddziaływań, jak i na poziomie wszystkich rodzajów celów danej interwencji.

Zasadniczym celem ewaluacji będzie stałe doskonalenie skuteczności i efektywności interwencji publicznej, rozumiane w kategoriach pozytywnych efektów społecznych lub gospodarczych związanych bezpośrednio z realizacją danej strategii. Celem ewaluacji będzie przede wszystkim uzyskanie niezależnej opinii na temat rzeczywistych lub potencjalnych

sukcesów strategii oraz czynników, które przyczyniły się do osiągnięcia danych rezultatów. Jednym z celów ewaluacji jest również wymiar edukacyjny, to analiza mechanizmów działania strategii, próba identyfikacji dobrych praktyk w zarządzaniu strategią i ich upowszechnienie czy też analiza popełnionych błędów celem ich uniknięcia w przyszłości.

Kryteria ewaluacji

Jednym z ważnych elementów etapu planowania ewaluacji będzie podjęcie decyzji w jaki sposób ma być dokonana ocena, jakie kryteria ewaluacji powinny być zastosowane do określonego badania.

Główne kryteria ewaluacji:

- trafność
- efektywność
- skuteczność
- oddziaływanie/użyteczność
- trwałość.

Proces ewaluacji

Ewaluacja strategii jest procesem wieloetapowym, na który składa się: planowanie, projektowanie, realizacja, raportowanie, wykorzystanie wyników ewaluacji.

- Planowanie ewaluacji GSRPS obejmuje następujące etapy:

- określenie celu (lub celów): zdefiniowanie problemów oraz podstawowych kryteriów ewaluacji, dzięki czemu otrzymamy odpowiedź na pytanie: po co przeprowadzamy ewaluację;
- wyznaczenie czasu badania: etapu w cyklu realizacji strategii, który będzie podlegał ewaluacji i wstępnego harmonogramu ewaluacji (rozpoczęcia, zakończenia, terminu dostarczenia raportu z ewaluacji);
- wskazanie zakresu: przedmiotowego (strategii poddanej ewaluacji lub innych obszarów interwencji czy zagadnień horyzontalnych); czasowego; terytorialnego oraz określenie zasobów potrzebnych do realizacji badania;
- wybór odbiorców: w zależności od sprecyzowania grup docelowych strategii czy innych zainteresowanych stron;
- identyfikacja dostępnych danych wyjściowych, czyli dokumentów programowych, raportów z monitoringu strategii, danych statystycznych, wyników wcześniejszych ewaluacji.

Załączniki

Ankieta - Wypracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Szanowni Mieszkańcy Gminy Tworóg

Urząd Gminy w Tworóg przystąpił do wypracowania **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych**. Strategia i program sprecyzują i zweryfikują najważniejsze problemy społeczne w naszej gminie, a także określą sposoby ich rozwiązywania. Aby trafnie określić cele i zadania do realizacji potrzebna jest współpraca całej społeczności gminy.

Prosimy o poważne potraktowanie ankiety i przemyślane odpowiedzi na zawarte w niej pytania.

Uwaga! Ankieta jest anonimowa!

Metryczka (wstawić X przy wybranej odpowiedzi):

Płeć: Kobieta ☐ Mężczyzna ☐

Wiek: 13 – 16 ☐ 17 – 25 ☐ 26 – 59 ☐ 60 i więcej ☐

Zawód: uczeń ☐ rolnik ☐ przedsiębiorca ☐ pracownik umysłowy ☐ pracownik fizyczny

☐ emeryt/rencista ☐ bezrobotny ☐ inny (jaki?)

Wykształcenie:

podstawowe ☐ zawodowe ☐ średnie ☐ policealne ☐ wyższe

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony z następujących warunków życia w Gminie Proszę zaznaczyć przy każdym stwierdzeniu poniżej jedną z możliwych odpowiedzi od 0 do 4		Bardzo niezadowolony/a	Niezadowolony/a	Niezdecydowany/a	Zadowolony/a	Bardzo zadowolony/a
1.	Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe)	0	1	2	3	4
2.	Dostęp do Internetu	0	1	2	3	4
3.	Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Gminie	0	1	2	3	4
4.	Dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy	0	1	2	3	4
5.	Organizacja imprez cyklicznych w Gminie	0	1	2	3	4
6.	Dostępność doradztwa psychologiczno - prawnego	0	1	2	3	4
7.	Poziom opieki społecznej	0	1	2	3	4
8.	Poziom opieki zdrowotnej	0	1	2	3	4
9.	Bezpieczeństwo publiczne	0	1	2	3	4
10.	Warunki mieszkaniowe	0	1	2	3	4
11.	Miejsca rekreacji (np. parki, skwery, place zabaw)	0	1	2	3	4
12.	Jakość szkół	0	1	2	3	4
13.	Dostępność przedszkoli	0	1	2	3	4
14.	Żywoćność lokalnej tradycji i historii w codziennym życiu	0	1	2	3	4
15.	Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców	0	1	2	3	4

16.	Dostępność handlu i usług	0	1	2	3	4
17.	Poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym Gminy	0	1	2	3	4

W każdym pytaniu od 1 do 6 prosimy o zaznaczenie (X) 2 wybranych odpowiedzi:

1) Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Brak pozytywnych wzorców i autorytetów
- ☐ Przemoc ze strony rodziców
- ☐ Alkohol i papierosy
- ☐ Narkotyki
- ☐ Chuligaństwo
- ☐ Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu
- ☐ Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego
- ☐ Inne (jakie?)

2) Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Nieporadność życiowa
- ☐ Ubóstwo
- ☐ Bezrobocie
- ☐ Alkoholizm
- ☐ Bezradność opiekuńczo-wychowawcza
- ☐ Brak poradnictwa psychologiczno - prawnego
- ☐ Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami
- ☐ Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych
- ☐ Inne (jakie?)

3) Jakie problemy społeczne osób starszych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Izolacja społeczna (samotność)
- ☐ Izolacja rodzinna (odrzućenie)
- ☐ Niepełnosprawność
- ☐ Niezdolność do samoobsługi
- ☐ Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu
- ☐ Inne (jakie?)

4) Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Długi okres oczekiwania na usługi medyczne
- ☐ Mała liczba lekarzy specjalistów
- ☐ Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych
- ☐ Inne (jakie?)

5) Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Brak placówek wychowania przedszkolnego
- ☐ Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki
- ☐ Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne
- ☐ Brak stołówek szkolnych
- ☐ Inne (jakie?)

6) Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową
- ☐ Brak wiejskich świetlic i ognisk kultury
- ☐ Nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu
- ☐ Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży
- ☐ Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych
- ☐ Inne (jakie?)

Poniżej są wymienione zadania, służące rozwiązywaniu problemów społecznych na terenie Gminy. Proszę używając skali od 1 do 10 ocenić, na ile ważne są poszczególne zadania przez wpisanie jednej z cyfr ze skali w kolumnie po prawej stronie za każdym zadaniem.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

mało ważne

bardzo ważne

1	Utworzenie punktu informacyjnego w gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy	
2	Mobilny punkt pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych	
3	Dzienny Dom Pomocy Społecznej	
4	Likwidacja barier architektonicznych w urzędach	
5	Mieszkania chronione, lokale socjalne	
6	Usługi opiekuńcze dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych	

7	Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej	
8	Założenie grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych	
9	Założenie grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	
10	Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy	
11	Założenie wolontariatu	
12	Finansowanie płatnych szczepionek dla dzieci	
13	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog)	
14	Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży i dorosłych	
15	Stypendia dla dzieci z ubogich rodzin.	
16	Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach	
17	Wydłużenie czasu pracy przedszkoli	
18	Poszerzenie oferty o oddział żłobkowy	
19	Zwiększenie ilości obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych	
20	Potrzeba pedagogizacji rodziców i dzieci	

Jeśli według Pana/Pani pominęliśmy w ankiecie jakiś ważny problem, to proszę go opisać w tym miejscu:

.....

Jeśli według Pana/Pani warto podjąć inne zadania, inicjatywy na rzecz integracji społecznej mieszkańców, które nie zostały wcześniej wymienione w ankiecie, to proszę wymienić poniżej:

.....

DZIĘKUJEMY!

Wykaz skrótów

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GSRPS – Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

GUS – Główny Urząd Statystyczny

JST – jednostka samorządu terytorialnego

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

NGO – ang. *Non-Governmental Organization* – organizacja pozarządowa

ZOZ – Zakład Opieki Zdrowotnej

OSP – Ochotnicza Straż Pożarna

PUP - Powiatowy Urząd Pracy

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Spis wykresów i tabel

<i>Wykres 1. Udział respondentów ankiety w podziale na płeć. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.</i>	<i>12</i>
<i>Wykres 2. Udział respondentów wg wieku. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.</i>	<i>12</i>
<i>Wykres 3. Podział respondentów wg statusu zawodowego. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.</i>	<i>13</i>
<i>Wykres 4. Podział respondentów wg poziomu wykształcenia. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.</i>	<i>13</i>
<i>Wykres 5. Przedsiębiorstwa z terenu Gminy Tworóg (rok 2016). Podział według rodzajów działalności PKD 2007. Źródło: dane GUS https://bdl.stat.gov.pl/.....</i>	<i>15</i>
<i>Wykres 6. Liczba mieszkańców Gminy Tworóg w latach 2014-2016 w podziale na płeć oraz ogółem. Źródło: dane GUS.</i>	<i>17</i>
<i>Wykres 7. Ruch naturalny ludności (urodzenia i zgony) w Gminie Tworóg w latach 2014-2016. Źródło: dane GUS.</i>	<i>17</i>
<i>Wykres 8. Migracje w ruchu wewnętrznym na terenie Gminy Tworóg w latach 2014-2016. Źródło: dane GUS.</i>	<i>18</i>
<i>Wykres 9. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.</i>	<i>30</i>
<i>Wykres 10. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezdomności w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.</i>	<i>30</i>

Wykres 11. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.	31
Wykres 12. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu niepełnosprawności w latach 2014-2016. Źródło: GOPS Tworóg.....	32
Wykres 13. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.	33
Wykres 14. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.	33
Wykres 15. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu alkoholizmu w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.	34
Wykres 16. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.	35
Wykres 17. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu przemocy domowej w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.	35
Wykres 18. Liczba rodzin, w których prowadzono procedury Niebieskiej Karty w latach 2014-2016. Źródło: Dane GOPS Tworóg.	37
Wykres 19. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu trudności adaptacyjnych po opuszczeniu zakładu karnego w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.	37
Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki. Źródło: dane GUS https://bdl.stat.gov.pl/	16
Tabela 2. Demografia Gminy Tworóg. Źródło: dane GUS.....	16
Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Tworóg. Źródło: dane GUS https://bdl.stat.gov.pl	19
Tabela 4. Liczba uczniów w szkołach i przedszkolach na terenie gminy Tworóg. Źródło: dane Zespół Obsługi Placówek Oświatowych w Tworogu.	20

<i>Tabela 5. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną. Źródło: dane GOPS Tworóg.</i>	<i>23</i>
<i>Tabela 6. Liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.</i>	<i>24</i>
<i>Tabela 7. Liczba udzielonych świadczeń w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.</i>	<i>25</i>
<i>Tabela 8. Liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego. Źródło: dane GOPS Tworóg.</i>	<i>25</i>
<i>Tabela 9. Liczba przestępstw zaistniałych na terenie Gminy Tworóg w latach 2014-2016. Źródło: dane Komisariat Policji w Tworogu.</i>	<i>27</i>
<i>Tabela 10. Powody przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.</i>	<i>29</i>
<i>Tabela 14. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Tworóg w latach 2014-2016. Źródło: GUS. ..</i>	<i>31</i>
<i>Tabela 15. Stopa bezrobocia w Powiecie Tarnogórskim, Województwie Małopolskim oraz Kraju w latach 2014-2016. Źródło: GUS.....</i>	<i>32</i>
<i>Tabela 12. Liczba wydanych orzeczeń osobom powyżej 16 roku życia. Źródło: Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach.....</i>	<i>32</i>
<i>Tabela 13. Liczba wydanych orzeczeń osobom poniżej 16 roku życia. Źródło: Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach.....</i>	<i>33</i>
<i>Tabela 11. Typy rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2014-2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.....</i>	<i>35</i>
<i>Tabela 16. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Tworóg w latach 2014- 2016. Źródło: dane GOPS Tworóg.</i>	<i>36</i>
<i>Rysunek 1. Umiejscowienie Gminy Tworóg w Powiecie Tarnogórskim w Województwie Śląskim. Źródło: https://www.osp.org.pl.....</i>	<i>14</i>